

Paganamaa MKA ja
Väike-Palkna MKA
kaitsekorralduskava
2010-2019

KESKKONNAAMET

SISUKORD

Sissejuhatus.....	4
1 Üldosa	5
1.1 Kaitseala asend	5
1.2 Kaitsealaga seotud dokumendid ja õigusaktid.....	5
1.3 Kaitse-eesmärgid.....	6
1.4 Kaitsealade asustus	6
1.5 Kaitsealade maaomand	6
1.6 Kaitsealade huvigrupid	7
1.7 Kaitsealade maakasutus ja kaitse korralduse sotsiaalmajanduslik taust.....	9
2 Kaitseala väärtused ning neid mõjutavad tegurid ning vajalikud tegevused.	11
2.1 Maastikud.....	11
2.1.1 Pinnamood.....	11
2.1.1.1 Piirioru maastik	11
2.1.1.2 Mõhnastik.....	12
2.1.1.3 Iseloomulikud pinnavormid	12
2.1.2 Pärandmaastikud	13
2.1.2.1 Liigendatud pärandmaastikud.....	13
2.1.2.2 Ajaloolised hooned ja traditsiooniline taluhoonestus	14
2.1.3 Üksikobjektid pärandmaastikul.....	15
2.1.3.1 Põlispuud.....	15
2.1.3.2 Riigipiir maastikulise ja kultuuriloolise objektina	15
2.1.3.3 Muinas- ja pärimusobjektid	16
2.1.4 Maastike vaatelised väärtused.....	17
2.1.4.1 Tornivaade kui Paganamaa sümbolvaade	17
2.1.4.2 Maastikuvaated	17
2.2 Elupaigad	18
2.2.1 Veekogud	18
2.2.1.1 Järved	18
2.2.1.2 Piirioja.....	19
2.2.2 Metsad	19
2.2.2.1 Loodusdirektiivi metsaelupaigad ja muud kaitseväärtusega metsad sihtkaitsevööndites.....	21
2.2.2.2 Väärtuslikud metsad piiranguvööndis.....	22
2.2.3 Rohumaad.....	23
2.2.3.1 Poollooduslikud rohumaad	23
2.2.4 Sood.....	24
2.2.4.1 Sood	24
2.3 Paganamaa elurikkus	25
2.3.1 Kaitsealused liigid	25
2.3.2 Paganamaa liigiline mitmekesisus.....	26
2.4 Puhkemajandus, loodusõpe ja teadustöö	26
2.4.1 Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik	26
2.4.2 Loodusõppeks ja puhkamiseks sobiv geograafiline asend	27
2.4.3 Pikaajaline loodusõppe traditsioon.....	28
2.4.4 Paganamaa legendid loodusõppe soodustajana	28
2.4.5 Olemasolev külastus-infrastruktuur	29
2.4.6 Pikaajaline rahvaürituste traditsioon	29
2.4.7 Head tingimused ja traditsioon uuringute ja praktikumide läbiviimiseks.....	30
3 Üldised põhimõtted majandustegevusele Paganamaa maastikukaitsealal	31

3.1	Külastus ja puhkemajandus	31
3.2	Maa-ainese kaevandamise põhimõtted	31
3.3	Metsade majandamine	31
3.4	Ehitustegevus ja planeeringud	33
3.5	Põllu-, rohumaa ja niidukoosluste hooldamine	34
4	Eelarve	36
5	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid	37
5.1	Paganamaa MKA kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid	37
5.2	Väike-Palkna MKA kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid	37
6	Kasutatud materjal	38
7	LISAD	39

Sissejuhatus

Vastavalt looduskaitseadusele on kõikidele kaitsealadele kohustuslik koostada kaitsekorralduskava. See määratleb kaitsealal paiknevad väärtused ja kaitse-eesmärgid, mis on püstitatud nende väärtuste säilimiseks ning väärtusi mõjutavad tegurid. Kaitsekorralduskavas kavandatakse väärtuste säilimiseks vajalikud tegevused, määratakse prioriteedid ja eelarved.

Käesoleva kaitsekorralduskava on koostatud Paganamaa ja Väike-Palkna maastikukaitsealade kaitsekorraldamise planeerimiseks Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni tellimisel Eestimaa Looduse Fondi (ELF) poolt. Kaitsekorralduskava koostamiseks peeti kolm töökoosolekut, kus osalesid Keskkonnaameti ja RMK loodushoiuosakonna Paganamaa piirkonnaga seotud töötajad, kohalike mittetulundusühingute ja elanike esindajad. Aruteludes osalesid: Pille Saarnits, Maris Kivistik, Taavi Tattar, Priit Voolaid, Ülo Roop, Tarmo Denks, Silver Näkk, Krista Näkk, Reet Reimann, Kristel Kund, Mati Urbanik, Margus Muts, Kadri Kiilu, Juho Joonas, Andres Kongo, Rein Ansip, Tea Laks, Kairi Kuus, Marko Kukk. Kaitsekorralduskava koostamiseks edastasid olulisi materjale ka Inga Raudvassar Muinsuskaitseametist ning Ingmar Ott EMÜ Võrtsjärve Limnoloogiakeskusest.

Lisaks avalikustati kaitsekorralduskava, kõikidele maaomanikele saadeti avalikustamise kohta kirjalik teade ning peeti avalikustamiskoosolek. Kaitsekorralduskava lõppversiooni täiendati avalikustamise tulemusel laekunud ettepanekutega. Väike-Palkna maastikukaitseala puudutava osa ettevalmistamisel koostajad maaomanikuga, arutades kaitsekorraldamisel tekkinud probleeme ja võimalikke lahendusteid.

Kaitsekorralduskava vormistasid ja protsessi juhtisid Kaupo Kohv ja Pille Tomson, toimetas Mari Kaisel.

Käesolev kaitsekorralduskava koosneb neljast peatükist. Esimeses osas esitatakse kaitsealade üldiseloomustus. Kaitseväärtusi, väärtuste kaitse-eesmäärke, mõjutegureid ning vajalikke tegevusi on käsitletud peatükis 2. Kavas parema loetavuse huvides kasutatud väärtuste ühtset numeratsiooni – tekstis toodud väärtuste numbrid vastavad mõjutegurite ning tegevuste tabelites ja eelarvetabelis kasutatule. Peatükis 3 on toodud ära kaitsealal läbi viidavate tegevuste üldised põhimõtted, mis on ühtlasi aluseks kaitseala valitsejale kaalutusotsuse tegemisel. Peatükis 4 on kavandatud tegevuste eelarve. Peatükis 5 on toodud kaitsealade kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid.

Kaitsekorralduskavas on tulenevalt kaitsealade suurusest ja kaitseväärtuste hulgast põhirõhk Paganamaa maastikukaitsealal. Väike-Palkna maastikukaitseala on käsitletud läbivalt üldiseloomuse peatükis. Teises peatükis on Väike-Palkna maastikukaitseala käsitletud üksnes nende väärtuste puhul, mis sel kaitsealal esinevad. Peatükis kolm esitatud põhimõtted on sõnastatud Paganamaa maastikukaitseala jaoks, sest Väike-Palkna kui ühel kinnistul paikneva kaitseala jaoks ei ole selliste üldiste põhimõtete väljatöötamine vajalik. Eelarved on koostatud mõlema kaitseala jaoks eraldi.

Kaitsekorralduskava koostamisel lähtuti Keskkonnaministri 20. oktoobri 2009. a määrusest nr 60 „Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine“, Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni poolt koostatud lähteülesandest ja varasemast kaitsekorralduskavade koostamise praktikast.

Kaitsekorralduskavade koostajad tänavad kõiki koosolekutest osavõtjaid ja kaitsekorralduskava valmimisele kaasa aitajaid. Eriline tänu kuulub RMK Haanja-Karula puhkeala juhatajale Tarmo Denksile, kes aitas igati kaasa Paganamaa maastikukaitsealal vajalike tegevuste planeerimisel. Samuti täname Pähni looduskeskust ja Krabi Põhikooli ruumide kasutamise võimaluste ja hubaste tingimuste eest koosolekute läbiviimisel.

1 Üldosa

1.1 Kaitseala asend

Paganamaa maastikukaitseala asub Võru maakonnas Varstu vallas Pähni, Tagakolga, Liguri ja Paganamaa külades. Kaitseala pindala on 1024,4 ha. Kaitseala koosneb kahest lahustükist, kaitseala põhiosa pindala on 995,24 ha, Pähni külas asub 29,16 ha suurune lahustükk. Paganamaa maastikukaitseala suurem lahustükk piirneb Läti Vabariigi piiriga, mis poolitab kaitseala tuumikuks oleva Piirioru maastikuüksuse. Kaitseala idaosa piirneb Läti Vabariigis asuva Korneti kaitsealaga.

Väike-Palkna maastikukaitseala asub Võru maakonnas Haanja vallas Loogamäe ja Pillardi külades. Kaitseala pindala on 24,6 ha. Väike-Palkna asub samuti Läti piiril, Haanja kõrgustiku üleminekualal Aluksne kõrgustikuks. Väike-Palkna järve lõunaosa jääb Läti Vabariiki.

1.2 Kaitsealaga seotud dokumendid ja õigusaktid

Paganamaa järvedeahelik koos lähedaste sulglohkude ja liivakraavidega võeti 1962. aastast looduse üksikobjektina kaitse alla. Võru rajooni TSN Täitevkomitee otsusega 1970. aastast loodi kohaliku tähtsusega maastikukaitseala „Paganamaa“ ning kinnitati selle korraldamise põhimäärus. Praegu kehtiv kaitse-eeskiri on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 7. oktoobri 2005. a määrusega nr 263, mida on muudetud 19.01.2009 määrusega nr 13 (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13130709>).

Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ (Vabariigi Valitsuse 23. aprilli 2009. a korralduse nr 148 sõnastuses (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13177239>)) lisa 1 punkti 2 alapunktist 42 hõlmab kaitseala Hintsiko loodusala ja punkti 2 alapunktist 271 hõlmab kaitseala Paganamaa järvede loodusala.

Võru maakonna teemaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ on **Paganamaa määratud roheline võrgustiku tugialaks** – sega- ja okasmetsade massiivide, erirežiimidega alade ja Paganamaa järvistu tõttu. Ala on määratud riikliku tähtsusega väärtuslikuks maastikuks (<http://www.werro.ee/failid/planeeringud/keskkonnatingimused/Teemaplaneering2005.pdf>).

Väike-Palkna maastikukaitseala territoorium on olnud osaliselt kaitse all alates 1979. aastast, mil ENSV Ministrite Nõukogu 24. septembri määrusega nr 497 “Looduskaitsealade edasise väljaarendamise kohta” võeti see kaitse alla Paganamaa maastikukaitseala lahustükina. Vabariigi Valitsuse 30. juuli 1996. a määrusega nr 204 „Paganamaa ja Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine“ moodustati sama ala baasil omaette kaitseala, kinnitati kaitseala piirid ja kaitsekord. Praegu kehtiv kaitse-eeskiri on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 6. jaanuaril 2006 määrusega nr 5, mida on muudetud 19.01.2009 määrusega nr 13. (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13131499>).

Väike-Palkna maastikukaitsealale jääva Väike-Palkna järve Eesti territooriumil asuv ala on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura

2000 võrgustiku alade nimekiri“ (Vabariigi Valitsuse 23. aprilli 2009. a korralduse nr 148 sõnastuses (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13177239>)) lisa 1 punkti 2 alapunkti 497 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks.

1.3 Kaitse-eesmärgid

Paganamaa maastikukaitseala kaitse-eesmärk on:

- 1) vaheldusrikka mõhnastikureljeefiga loodus- ja pärandkultuurmaastiku kaitse;
- 2) metsa- ja niidukoosluste kaitse;
- 3) Piirioru ja sealse järvedeaheliku kaitse;
- 4) EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide – vähe- kuni kesktoiteliste mõõdukalt kareda veega järvede (3130) ja vanade loodusmetsade (9010*) kaitse.

Kaitseala maa- ja veela jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks sihtkaitsevööndiks ning üheks piiranguvööndiks. Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit: Hintsiko sihtkaitsevöönd (29,16 ha) ja Paganamaa sihtkaitsevöönd (199,7 ha).

Paganamaa sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on Piirioru ja selles paikneva järvedeaheliku, sulglohkude ja metsakoosluste kaitse ning elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine. Hintsiko sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on vanade lehtmetsade ja kasvukohatüübile iseloomuliku liigilise ning vanuselise koosseisu säilitamine ja taastamine. Paganamaa piiranguvööndi 795,54 (ha) kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maa kasutamisel väljakujunenud traditsioonilise pärandkultuurmaastiku säilitamine.

Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eesmärk on:

- 1) Väike-Palkna järve ja selle kaldal asuvate metsakoosluste kaitse;
- 2) EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüübi – liiva-alade vähetoiteliste järvede (3110) kaitse.

Kaitseala kuulub tervikuna sihtkaitsevööndisse.

1.4 Kaitsealade asustus

Paganamaale jääb 14 hoonestatud talukohta, millest kolm on kasutusel suvilatena. Mahajäetud talu- ja popsikohti on teadaolevalt 26. Asustus on koondunud Krabi-Vastse-Roosa tee lähistele. Inimesi elab kaitsealal hinnanguliselt 20. Asustus koosneb hajali paiknevatest üksikmajapidamistest.

Väike-Palkna kaitsealal hooneid ja õuealasid ei asu. Kaitseala asub hõredalt asustatud piirkonnas. Eesti poolelt on ligipääs kaitsealale halb.

1.5 Kaitsealade maaomand

Ülevaate **Paganamaa** maastikukaitseala maade omandivormist annab tabel 1. Paganamaa maastikukaitsealal on 80% maast eramaa. Riigimaast on Keskkonnaministeeriumi halduses 14%, RMK halduses on riigimetsamaad 3%, teemaa moodustab 1% kaitsealast. Maastikukaitsealast 3% on jätkuvalt riigi omandis olev maa. RMK-le kuuluv maa jääb peamiselt kaitseala lahustükile Hintsiko sihtkaitsevööndis.

Tabel 1. Maaomand Paganamaa maastikukaitsealal

maaomand	pindala ha
eramaa	818,42
KKM	140,23
RMK	29,49
jätkuvalt riigimaa	29,77
muu riigimaa	6,5

Väike-Palkna maastikukaitseala asub täies ulatuses eramaal, Baltna kinnistul.

1.6 Kaitsealade huvigrupid

Paganamaa maastikukaitseala huvigruppidest ja nende huvidest annab ülevaate tabel 2

Tabel 2. Paganamaa maastikukaitseala huvigrupid.

Huvigrupp	Huvi sisu	Huvi tugevus	Mõju kaitse-eesmärkidele
Kohapeal ja lähiümbruses elavad maaomanikud	põllu- ja rohumaade kasutamine	keskmine	aitab hooldada maastikke ja pärandkooslusi
	metsa istutamine endistele põllumaadele	keskmine	kahjustab pärandmaastikke
Külastajad kaugemalt	puhkemajanduslik kasutamine	keskmine	surve et kaitseala külastuskorraldus oleks hea, prahistamine
Varstu Vallavalitus	puhkemajanduse arendamine – tulu vallale	nõrk/keskmine	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste kasutamisele
RMK Võrumaa metskond	metsa majandamine	nõrk	võib tekkida konflikt LD metsaelupaikade säilitamisel
RMK loodushoiu osakond	külastuskorralduse arendamine	keskmine	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste kasutamisele
Paganamaa Arendamise MTÜ	külastuskorralduse arendamine	tugev	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste korrastamisele ja kasutamisele
	maastike säilitamine	keskmine	aitab kaasa alade hooldamise korraldamisel
Krabi Külaselts	ürituste korraldamine sh rajatiste olemasolu	tugev	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste korrastamisele ja kasutamisele
Krabi Põhikool	loodusõppe korraldamine	keskmine	aitab kaasa ala loodusõppe väärtuste kasutamisele
	spordiürituste läbiviimine		
Võrumaa Jahimeeste Selts	jahipidamine, jahiturismi korraldamine	nõrk	aitab kaasa kobraste arvukuse ohjamisele

Politsei- ja piirivalveamet	piirirajatiste korrashoid, teedevõrgu läbitavus	keskmine	võib mõjutada erosiooniohtlikke nõlvakooslusi, tagab piiri kui pärandväärtuse säilimise
EMÜ Võrtsjärve Limnoloogia-keskus	seire läbiviimine teaduseesmärkidel, järvede hea seisund	nõrk	aitab hinnata LD järveelupaikade seisundit ja kaitsekorralduse tulemuslikkust
Keskkonna-inspektsioon	rikkumiste puudumine	nõrk	aitab tagada kaitsekorda
Keskkonnaamet	kaitseala valitseja kohustuste täitmine	tugev	tagab kaitsekorra rakendamise
	loodushoiutööde tellimine, kaitseala tutvustamine (infotahvlite sisu koostamine, trükiste sisu koostamine), keskkonnahariduslikud programmid matkaradadel	keskmine	aitab kaitsekorralduskava rakendada
	seire korraldamine ja läbiviimine	nõrk	aitab tulemuslikkust hinnata
Turismifirmad kaugemalt	ekskursioonide korraldamine koolilastele jt, huvi hea ligipääsu vastu	nõrk	periooditi korraldatakse rohkem ekskursioone, mis põhjustab sel perioodil tugevamat külastuse mõju
Turismiarendajad kaitseala ümbrusest (Metsavenna talu, Rõuge turismitalud jt)	oma külastajatele puhkevõimaluste pakkumine Paganamaal	nõrk	võib suurendada külastuskoormust, eriti siis, kui külastusrajatised on korrastatud ja hästi toimivad

Paganamaa maastikukaitseala kaitse ja külastuse korraldamisele aitab oluliselt kaasa kohalike huvirühmade Paganamaa Arendamise MTÜ ja Krabi Külaseltsi olemasolu ja tegevus.

Väike-Palkna maastikukaitsealal esindavad huvirühmi ainsa kaitsealale jääva kinnistu omanik, Politsei- ja piirivalveamet ning puhkajad, kes käivad Väike-Palkna järves ujumas ja kala püüdmes.

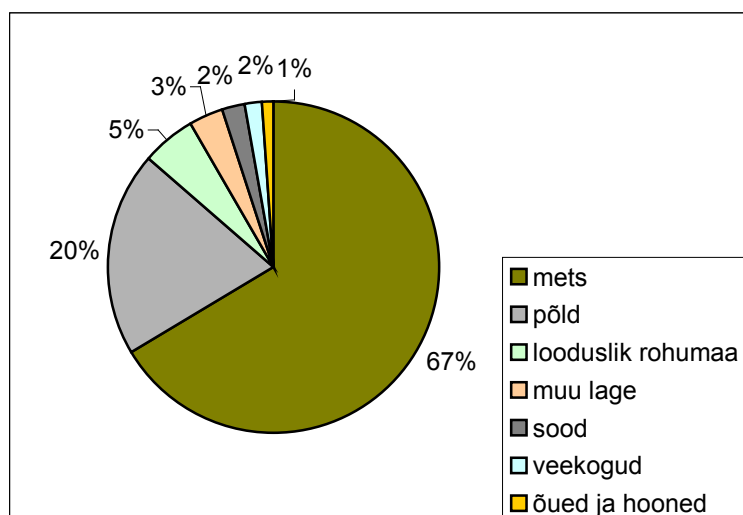
1.7 Kaitsealade maakasutus ja kaitse korralduse sotsiaalmajanduslik taust

Ülevaate Paganamaa maastikukaitseala maakasutusest annab tabel 3.

Tabel 3. Kõlvikute pindalad Paganamaa maastikukaitsealal.

Kõlvik	ha
mets	679,02
põld	203,21
looduslik rohumaa	53,78
muu lage	34,92
sood	22,82
veekogud	16,25
õued ja hooned	12,41

Paganamaa maastikukaitsealast katavad põhikaardi andmetel 66% metsad, 20% on kaardistatud põllumaana, 5% looduslike rohumaadena ja 3% muu lageda alana (joonis 1). Sood ja veekogud katavad kumbki 2% ning 1% on õuede, hoonete, varemete ja vundamentide all.

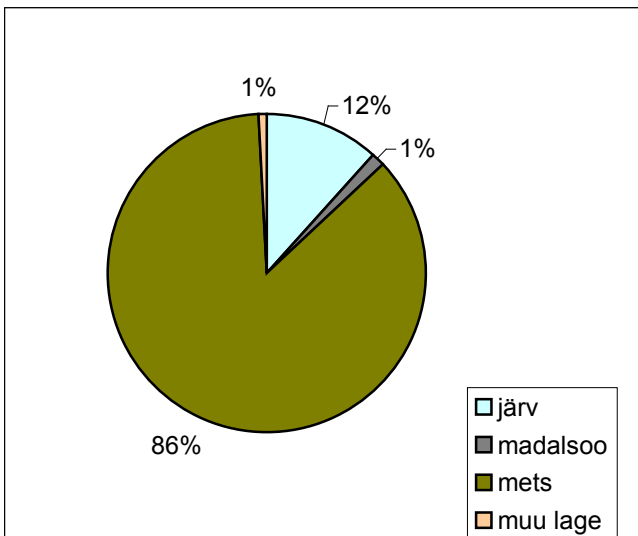
Joonis. 1 Paganamaa maastikukaitseala kõlvikuline jaotus

Paganamaa maastikukaitseala on traditsiooniliselt põllumajandusliku kasutusega ala. Põllumajandusliku maana on kantud PRIA registrisse 165,5 ha. 2009. aastal taotleti põllumajandustoetusi 109,3ha-le. Suuremad põllumajandusettevõtted kaitsealal ja lähipiirkonnas puuduvad, põllumajandustootmisega tegeldakse oma tarbeks ja väikesemahulise põllumajandussaaduste müügiks. Suur osa kaitseala elanikkonnast on pensionärid.

Paganamaa kaitseala suurima majandusliku ressursi moodustab mets. Potentsiaalse ressursi moodustab ka põllumajanduslikuks kasutuseks sobiv maa.

Paganamaa on populaarne loodusturismi sihtkoht. Siin asuvad esimesed Eestis väljaarendatud loodusrajad. Kaitseala tutvustatakse enamikes turismiveebides. Paganamaa on populaarne ka kokkutulekute ja muude rahvaürituste korraldamise paigana. Samas puuduvad lähipiirkonnas toitlustus- ja majutusasutused, lähimad asuvad Rõuges ja Vastse-Roosal.

Väike-Palkna maastikukaitsealast 86% on metsaga kaetud, 12% moodustab järv, 1% soo ja 1% muu lage ala.

Joonis 2. Väike-Palkna maastikukaitseala maakasutus.

Kaitseala põhilise ressursi moodustab mets. Kaitseala ei ole turismi sihtkohaks, kuid omab puhkeväärtust kohaliku elanikkonna jaoks.

2 Kaitseala väärtused ning neid mõjutavad tegurid ning vajalikud tegevused.

2.1 Maastikud

2.1.1 Pinnamood

Paganamaa asub Haanja kõrgustiku läänepiiril, lääne poole jääb Hargla nõgu. Haanja kõrgustiku serval asuva Paganamaa pinnaehituses esinevad Haanjamaale iseloomulikud jooned. Aluspõhjaks on ülemdevoni ladestiku snetogoori lademe setted, mis koosnevad liivakividest või dolomiidistunud merglitest. Paganamaa pinnamood on künklik, kuid juba tunduvalt madalam kui Haanja kõrgustiku keskosas. Küngastik on sügavatest nõgudest liigestatud. Vaheldusrikka mõhnastiku kujunemisel on olnud peamiseks teguriks mandrijää.

Väike-Palkna asub liigendatud reljeefiga alal Haanja kõrgustiku üleminekualal Aluksne kõrgustikuks. Piirkonnale on iseloomulikud suured järsunõlvalised mõhnad. Väike-Palkna järve läänekallas ja järvepõhja langus on väga järsud.

Väärtused

2.1.1.1 Piirioru maastik

Paganamaa maastikus domineerib kaitseala suurim pinnavorm – Piiriorg. Järvede kohal on Piiriorg umbes 600 m laiune ja 55 m sügavune moldorg, kaitseala keskosas muutub kitsaks kuni 200 m laiuseks sätkoruks, mille nõlvade kalle ulatub 35-45 kraadini ja laieneb kaitseala lääneosas uuesti moldoruks. Oru põhjas voolab looduslikus sängis maaliline Piirioja.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on säilinud praeguses seisundis.

Pikaajaline eesmärk: on säilinud looduslikus seisundis.

Mõjutegurid (siin ja edaspidi on soodustavad tegurid märgitud teguri järel sulgudes plussiga ja ohustavad miinusega):

1. paiknemine sihtkaitsevööndis (+);
2. lageraied (-);
3. erosioon külastuse tagajärjel (-);
4. maa-ainese kaevandamine (-);
5. lageraied Läti poolel (-);
6. võimalik arendustegevus Läti poolel (-).

Tegevused (siin ja edaspidi on tegevuse järel sulgudes mõjuteguri number, millega tegevus seotud on):

- senise kaitsekorra jätkamine ja järelevalve (1; 2; 4; 5);

- treppide ja radade hooldamine (3);
- maa-ainese kaevandamise üldpõhimõtete järgimine (4);
- maa-ainese kaevandamise üldpõhimõtete tutvustamine Varstu valla lehes ja Paganamaa kodulehel (4);
- kohtumise korraldamine Läti looduskaitseametkonnaga Piirioru kaitse küsimustes (5; 6);
- ettepaneku tegemine Läti looduskaitseametkonnale Paganamaa maastikukaitseala kaitsekorradele vastava kaitsekorra tagamiseks Piirioru Läti nõlval (5; 6).

2.1.1.2 Mõhnastik

Geoloogiliselt huvitav on Paganamaa liigendatud vaheldusrikas mõhnastik, mis on tekkinud mandrijää sulamisprotsesside tulemusel ja mis koosneb erineva orientatsiooni, kuju ja suurusega küngastest. Paganamaa kõrgemad mäed on Raadimägi (176 m ümp), Kikkamägi (166,4 m ümp) ja Trumbipalo mägi (161,4 m ümp).

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on säilinud praeguses seisukorras.

Pikaajaline eesmärk: on säilinud praeguses seisukorras.

Mõjutegurid:

1. maa-ainese kaevandamine (–);
2. ebasobivate ehitiste püstitamine (–).

Tegevused:

- senise kaitsekorra jätkamine ja järelevalve (1; 2);
- maa-ainese kaevandamise ja ehitamise üldpõhimõtete järgimine (1; 2).

2.1.1.3 Iseloomulikud pinnavormid

Paganamaa iseloomulikeks pinnavormideks on mandrijää taganemisel moreeni alla mattunud jääpankade sulamisnõgudest kujunenud soostunud sulglohud, mille sügavus ulatub üle 20 meetri, nõlvade kallakus kuni 25 kraadini ja mida rahvasuus kutsutakse vanapagana jälgedeks. Paganamaale on iseloomulikud ka uhtorud, millest suurim on Luukraav, tuntuimad aga Väike ja Suur Liivakraav.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on säilinud praeguses seisukorras

Pikaajaline eesmärk: on säilinud praeguses seisukorras

Mõjutegurid:

1. erosioon küllastuse tagajärjel (–);
2. võsastumine (–).

Tegevused:

- matkaraja hooldustööde käigus erosiooni seire, vajadusel liikumise ümbersuunamine (1);
- olemasoleva trepi hooldus, erosiooni ilmnemisel täiendavate treppide ehitamine (1);
- võsaraie sulglohkudes ning Suure ja Väikese Liivakraavi nõlvadel (2).

2.1.2 Pärandmaastikud

Peamiselt koosneb **Paganamaa** traditsiooniliselt põllumajanduslikuks tegevuseks kasutatud maast, kuid viimase 60 aasta jooksul on ala olulisel määral metsa kasvanud ning kunagine iseloomulik liigendatud pärandmaastik on säilinud vaid osaliselt. Eelkõige on metsastunud ja metsastatud järsud nõlvad ning sihtkaitsevööndi osas on kunagine pärandmaastik kaotanud oma algsed jooned.

Krabi piirkond kuulus kuni 1848. aastani Roosa mõisa alla, siis eraldus Grabbenhof iseseisvaks rüütlimõisaks. Talude päriksostmine toimus Krabil hiljem kui mujal. Paganamaa talud olid suhteliselt väiksed (30-40 ha), ja jäid ebasobivate põllumajandusmaade tõttu vähetootlikeks.

Paganamaa on asustuse tüübilt hajaasustusega ala, kus on esinenud ka mõnetalulisi väikekülasid. Õued ei moodusta ühtset, põllumassiivist eralduvat külaala, vaid paiknevad üksteisest kaugemal ühe- kuni neljakaupa korrapäratult ja hajutatult põldude, karjamaade ja teiste kõlvikute vahel. Pärast Teist maailmasõda ei ole Paganamaale rajatud ühtki uut talukohta.

Väike-Palkna maastikukaitsealal on põllumajanduslikult kasutatud maad olnud ala põhjaosas; lääneosas ulatuvad metsamassiivi soised alad, mis kunagi olid heinamaad. Säilinud pärandmaastikud alal puuduvad.

Väärtused

2.1.2.1 Liigendatud pärandmaastikud

Ilmekaim on pärandmaastik Kerekutsi, Tsiamäe ja Sokari ümbruses, kus liigendatud reljeefil paiknevad vaheldumisi rohumaad, metsatukad ja maaliliste teedega ühendatud talukohad. Iseloomulik on, et vanad teed kulgevad läbi taluõuede.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: avatud alad on säilinud vähemalt tänastes piirides; olulised vaated on avatud; uued ehitised sobituvad maastikku.

Pikaajaline eesmärk: avatud vaated ja alad on säilinud heas korras 50%-l endistest pärandmaastike pindalast (1945. aasta seisuga).

Mõjutegurid:

1. lagedate alade võsastumine ja vähene hooldus (-);
2. toetuste taotlemise võimalused maastike hooldamiseks ja põllumajanduslikuks tegevuseks (+);
3. ülevaate puudumine maastike muutustest (-);
4. ligipääsu puudumine lagedatele aladele nende hooldamiseks (-);
5. taluhoonete lagunemine ja talude tühjaksjäämine (-);
6. ebasobivalt rajatud tiigid (-);
7. põllumajandusmaade metsastamine (-);
8. ebasobiv ehitustegevus (-);
9. põllumajandustehnika ja -loomade kallidus (-).

Tegevused:

- kariloomade ning taastamis- ja hooldustehnika kasutusse andmine maksimaalselt võimaliku pindala hooldamiseks. Riigile kuuluvad kasutusse antavad loomad on võimalik saada teistelt kaitsealadelt, kus hoolduseks vajalik loomade arv on juba tagatud (1;2 9);
- maakasutuse kaardistamine ja maakasutuse andmebaasi loomine (1; 2);

- hooldamata maade kasutusvõimalustest teavitamine ja maa rentimisvõimaluste vahendamine huvitatud talunikele (1; 2);
- maaomanike teavitamine erinevatest rahastamisvõimalustest vallalehe artiklite kaudu. Info Paganamaa kodulehele (1; 2);
- maastikumuudatuste uuringu tellimine kaardianalüüsi alusel alates vähemalt 20. sajandi algusest (3);
- truupide vajaduse väljaselgitamine ja paigaldamine, ca 5 tk (1; 4);
- piirkonna propageerimine ja maine tõstmine kaitseala väärtuste tutvustamise kaudu: artiklite, Paganamaad tutvustava raamatu, Paganamaa kodulehe ja Paganamaaga seotud ürituste abil (5);
- hoonete ja taluasemete talgutöödega korrastamine (5);
- kaitsekorra säilitamine ja järelvalve (6; 8);
- ehitamise üldpõhimõtete järgimine (6; 8);
- tiikide rajamise ja ehitamise üldpõhimõtete tutvustamine vallalehes. Info Paganamaa kodulehele (6);
- maaomanike teavitatakse pärandmaastikuga seotud väärtustest, artiklid Varstu vallalehte. Info Paganamaa kodulehele (5; 6; 7; 8);
- 1 õppepäeva korraldamine aastas traditsioonilise maakasutuse propageerimiseks (1; 2);
- inimeste teavitamine põllumajandusloomade- ja tehnika tasuta kasutusse saamise võimalustest Varstu valla lehe ja Paganamaa kodulehekülje kaudu (9).

2.1.2.2 Ajaloolised hooned ja traditsiooniline taluhoonestus

Paganamaa asustus oli tihedaim 20. sajandi keskpaigas. Pärast seda on paljud talukohad hüljatud ja lagunened. Kaitsealale jääb 3 endist veskikohta. Paganamaa taluhoonestusele on iseloomulikud suhteliselt väikesed hoonemahud. Taluhoonestus kuulub koos põllumajanduskõlvikutega pärandmaastiku maastikupilti.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on olemas ülevaade ajaloolistest hoonetest ja traditsioonilisest taluhoonestusest ning need on säilinud praeguses seisus.

Pikaajaline eesmärk: väärtused on säilinud ja ilmekamad näited eksponeeritud.

Mõjutegurid:

1. hoonete lagunemine (–);
2. hoonete ümberehitamine (–);
3. info puudumine ajalooliste ja traditsiooniliste hoonete kohta (–);
4. andmete puudumine asustuse kujunemise kohta (–).

Tegevused:

- maaomanike teavitamine hoonete väärtustest Varstu valla lehe artiklite ja Paganamaa kodulehe kaudu (1; 2);
- piirkonna maine tõstmine kaitseala väärtuste tutvustamise kaudu üleriigilises meedias ilmuvate artiklite kaudu (1);
- kaitseala väärtusi tutvustava raamatu koostamine ja väljaandmine (1; 2);
- hoonete ja taluasemete talgutöödega korrastamine (1);
- maaomanike teavitamine kohaliku arhitektuuri omapärasest ja ehitamise üldpõhimõtetest Paganamaa kodulehe kaudu (1; 2);
- ehitamise üldpõhimõtete rakendamine (2);

- taluhoonete inventuur (3);
- ajalooliste hoonete info sh RMK inventuuri tulemuste tutvustamine trükistes jm infomaterjalides (3);
- asutusstruktuuri uuring maastikuanalüüsi raames (vähemalt 20. sajandi alusest, materjali olemasolul ka varasemast) (4).

2.1.3 Üksikobjektid pärandmaastikul

2.1.3.1 Põlispuud

Paganamaa vanade talukohtade juures on mitmeid põlispuud, mis seoses talukohtade lagunemisega on kasvanud võssa ja mille seisukord on halvenenud. Samuti on huvitava võraga vanu puud endistel põllupeenardel. Põlispuude kohta puudub täpne ülevaade.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on olemas ülevaade olemasolevatest põlispuudest; puud on hooldatud ja silmapaistvamad eksponeeritud.

Pikaajaline eesmärk: võimalikult paljud puud on säilinud ja info nende kohta olemas.

Mõjutegurid:

1. info puudumine põlispuude kohta (-);
2. põlispuude raiumine (-);
3. puudeümbruse võsastumine (-).

Tegevused:

- uuringu teostamine ja väärtuslike puude selgitamine (1);
- Varstu valla lehte artikkel põlispuude kohta. Vahetu suhtlemine maaomanikega (2);
- võsaraie puude ümbert lähtuvalt läbiviidud uuringust (3).

2.1.3.2 Riigipiir maastikulise ja kultuuriloolise objektina

Kaitseala lõunapiir on määratud riigipiiriga, mis on visuaalselt oluline ja piirkonnale iseloomulik maastikuelement. Riigipiir koosneb 12 m (6+6) laisusest hooldatud maaribast ja patrullrajast. Et tegemist on ajaloolise piiriga, siis on piiril olnud erinevaid asukohti, piiriga on olnud seotud palju tegevusi ja kohalikku pärimust (näiteks enne Teist maailmasõda rajatud piirikraavid, piirituse salavedu jne).

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: riigipiir on maastikuelemendina looduses säilinud; piiriga seotud legendid ja lood on koondatud.

Pikaajaline eesmärk: riigipiiriga seotud väärtused on säilinud ja eksponeeritud.

Mõjutegurid:

1. info piiri erinevate asukohtade kohta ei ole kättesaadav(-)
2. piiri asukoht looduses kasvab kinni, sest Politsei- ja Piirivalveameti võimalused seda hooldada on lähitulevikus eelarveprobleemide tõttu problemaatiline (-).

Tegevused:

- info koondamine ja eksponeerimine infotahvliel, tutvustamine trükistes (1);
- piirisihi hooldamise osas läbirääkimised Keskkonnaameti ja Politsei- ja piirivalveameti vahel; piirisihi hooldamine vähemalt Kikkajärve-Vorotka lõigus (2).

2.1.3.3 Muinas- ja pärimusobjektid

Paganamaal on palju pärimusega seotud objekte. Tuntuimad on Vanapagana tegutsemisjälgedega seostatavad kohad: sulglohud kui Vanapagana jäljehauad, Kikkajärve kivid jne.

Kaitsealale jääb kaks muinsuskaitse all olevat objekti. Pedaku ehk Kalmu kivikalme kuulub I aastatuhande esimesse poolde, kuid matuseid on ka II aastatuhandest. Leitud on nii põletatud kui põletamata luid, luuleide on ka ümbritsevalt põllualalt, mistõttu võib arvata, et lisaks kivikalmele on tegemist ka maa-aluse matusepaigaga, mis ei ole aga muinsuskaitse alla võetud. Kalmega piirnevat põlluala kutsutaksegi Kalmõaid. Kalme on kaetud puudega, kamardunud pinnases on näha üksikuid kive. Kalme keskel kasvab kaunikujuuline vanem mänd. Vorotka kivikalme on dateeritud tuginedes väliskujule I aastatuhande esimesse poolde, leide ei ole. Kalme koosneb suurtest kividest ja on suuremas osas kamardumata, näha on ka lõhkumiskoht. Kalme on võsast puhastatud ja hästi eksponeeritud.

Lisaks sellele on pärimusi mitmete matmiskohtade kohta, mida ei ole arheoloogiliste uuringutega kinnitatud. Esmase ülevaate pärimusega seotud kohtadest annab RMK poolt läbi viidav pärandkultuuri inventuur.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: objektidest on ülevaade ja muinasobjektid on hooldatud.

Pikaajaline eesmärk: objektid on säilinud ja ilmekamad objektid eksponeeritud.

Mõjutegurid:

1. info puudumine ja puudulikkus (-);
2. info hääbumine (-);
3. muinas- ja pärimusobjektide võsastumine (-);
4. RMK projekt (+).

Tegevused:

- RMK pärandkultuuri projekti tulemuste avalikustamine ja tutvustamine 2011 a (1; 2; 4);
- arheoloogilise inspeksiooni läbiviimine kaitsealal (pärimuslike matusekohtade ülevaatamine koos proovisurfide rajamisega (1; 2);
- infostendi ja viitade paigaldamine Kalmõaia juures, Vorotka kalme infotahvli hooldus (1; 2);
- Kalmu kivikalme, Vorotka kalme ja Vanapagana jäljehaudade hooldamine (3).

2.1.4 Maastike vaatelised väärtused

2.1.4.1 Tornivaade kui Paganamaa sümbolvaade

Paganamaa maastik on tuntud oma kaunite vaadete poolest. Raadi mäel asuvast nüüdseks amortiseerunud vaatetornist avanes vaade Haanja ja Aluksne kõrgustikule ning lähemas ümbruses Paganamaa pärandmaastikele ja Piiriorule.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: torn on olemas ja heas korras, tornis on ekspositsioon.

Pikaajaline eesmärk: iseloomulikud vaated on säilinud.

Mõjutegurid:

1. vaadete kinnikasvamine (-);
2. torn on amortiseerunud (-).

Tegevused:

- võsaraie vaadete avamiseks (1);
- uue torni ehitamine (2).

2.1.4.2 Maastikuvaated

Tuntud on Piiriorule ja selle Läti-poolsele nõlvale avanevad suurejoonelised vaated Piioru järvedeahela põhjakaldalt. Kaunid vaated avanevad kõrgematest kohtadest ka liigendatud pärandmaastikele mõhnastikul.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: vaated on inventeeritud ja kaardistatud ning avatud.

Pikaajaline eesmärk: vaated on säilinud ja eksponeeritud.

Mõjutegurid:

1. võsastumine (-);
2. info vähesus olulistest vaatekohtadest (-);
3. vaadete avamist takistav tzoneering (-).

Tegevused:

- võsaraie (raadamine) vaatelisel olulistel viimase 20-30 aasta jooksul metsastunud aladel(1);
- Paganamaa maastikuvaadete kaardistamine (2);
- ettepaneku tegemine kaitse-eeskirja muutmiseks selliselt, et oleks võimalik vaadete avamine Mudajärve ja Kikkajärve vahelisel alal (3).

2.2 Elupaigad

2.2.1 Veekogud

Paganamaa maastikukaitseala lõunapiiril paikneb neljast Piiriojaga ühendatud järvest koosnev järveahelik. Kõiki järvi poolitab pikuti Eesti ja Läti Vabariigi vaheline riigipiir. Kikkajärve (ka Suur-Kikkajärv, Kika järv, Suurjärv) pindala on 21,4 ha, suurim sügavus 22,3 m. Järve keskosas tungivad mõlemalt poolt järve teravatipulised neemed. Järve süvis asub Eestipoolse kalda lähedal järve idaosas, selle kõrval on Lätile kuuluv väike kivise pinnase ja kasetukaga saareke. Järv on suuremalt osalt metsase kaldaga, järve kagukaldale jääb Läti Vabariigis asuv talukoht põllumajandusmaaga. Sarapuu järve (Samblajärv, Väike-Kikkajärv) pindala on 2,4 ha, suurim sügavus 8,8 m. Kaldad on madalad ja soised. Järv on metsaga ümbritsetud. Liivajärve (Trumbipalu Mudajärv, Raadi järv) pindala on 4,2 ha ja sügavus 19,8 m. Järve kaldad ja põhi on liivased. Mudajärve (Väikejärv, Perajärv) pindala on 0,8 ha. Järv on madalaveeline, mudane ja rohke taimestikuga.

Kõigi järvede vesi on rohekaskollane, keskmise läbipaistvusega ja puhas. Järved on eutroofsed, kõrge bioloogilise produktiivsusega. Need on ka head kalajärved, kus leidub haugi, ahvenat, särge ja kiiska. Paganamaa järved on olnud vähirikkad.

Paganamaa maastikukaitsealale jääb ka 0,5 ha suurune Sokari Veski järv, teised ajaloolised veski järved on „alla lastud“. Talukompleksides on mitmeid tiike. Mitmetest kopra poolt üleujutatud aladest on kujunenud madalaveelised veekogud. Alal on mitmeid allikaid, millest tuntuim on Külmläte. Allikate loodusväärtusi ei ole uuritud.

Väike-Palkna maastikukaitsealal asub Väike-Palkna järv (Väiku-Palkna, Mazais Baltinz). Väike-Palkna MKA keskmeks oleva järve pindala on 4,5 ha ja suurim sügavus 32 m (möödetud ka 33 m). Järv asub Eesti-Läti piiril (järvest kuulub 0,5 ha Läti Vabariigile). Väike-Palkna on ainus väga sügav kihistunud vähetoiteline järv Eestis. Järve iseloomustab suure läbipaistvusega mineraalainetevaene ja hapnikurikas vesi ning omapärane liigikehv elustik (http://www.eau.ee/~mit/eesti_jarved.pdf). Suurimalt sügavuselt jääb järv alla vaid Rõuge Suurjärvele, keskmine sügavus 14 meetrit on aga Eesti suurim. Sügavaim koht on järve keskosast veidi edela pool. Vee sügavus suureneb kõikjal väga järsult. Järve kaldad, eriti idakallas, on väga kõrged ja järsud, kaetud segametsaga; järve kirdeosa juurde ulatuvad põllud. Loodekaldal on hea supluskoht. Järvevööde on enamasti kõva ja liivane, edelaosas ka pehme ja mudane. Läbivool järvest on nõrk. Vesi on suvel kihistunud. Järve taimestik on vähene, kuid huvitava liigilise koosseisuga, leidub haruldasi ikkesvetikaid. Kaladest on järves ahvenat, särge, haugi, linaskit ja kokre. Leidub ka jõevähki (Mäemets, 1977).

Väärtused

2.2.1.1 Järved

Paganamaa järvedest Kikkajärv ja Liivajärv on määratud LD (EL Loodusdirektiiv) elupaigaks vähekuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130). Väike-Palkna on määratud LD elupaigaks liiva-alade vähetoitelised järved (3110).

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: järved on elupaigana soodsas seisundis.

Pikaajaline eesmärk: säilinud on järvede ja jõgede soodne seisund, st looduslik veerežiim, looduslik taime- ja loomakooslus ning eutrofeerumine pole kiirenenud.

Mõjutegurid **Paganamaa** maastikukaitsealal:

1. järved on looduslikult hästi kaitstud (+);

2. puudub ülevaade järvede seisundi muutustest (-).

Tegevused:

- senise kaitsekorra säilitamine (1);
- seire (2).

Mõjutegurid **Väike-Palkna** maastikukaitsealal:

1. paiknemine sihtkaitsevööndis (+);
2. Läti-poolne kaitsekord ei ole teada (-);
3. aktuaalse info puudumine järve seisundi kohta (-).

Tegevused:

- kaitsekorra säilitamine (1);
- kohtumine Läti looduskaitseametkonna esindajatega (2);
- seire (3).

2.2.1.2 Piirioja

Piirioja on suure langusega (6m/km) looduslikus süngis voolav oja. Veekogu vastab vähemalt lõigus Mudajärvest Sokari Veskijärveni LD elupaiga jõed ja ojad (kood 3260) tunnustele, kuid pole elupaigana arvele võetud.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: Piirioja seisund pole halvenenud.

Pikaajaline eesmärk: säilinud on Piirioja soodne seisund, looduslik veerežiim ja voolusäng.

Mõjutegurid:

1. Piirioja ei ole LD elupaigana arvele võetud (-).

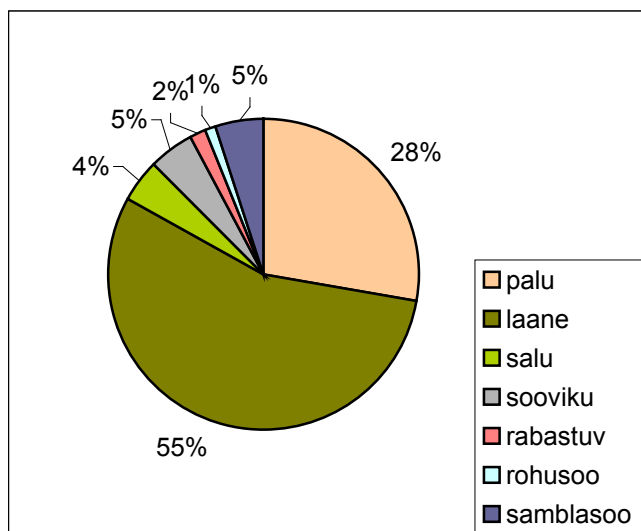
Tegevused:

- Piirioja LD inventuuri läbiviimine (1).

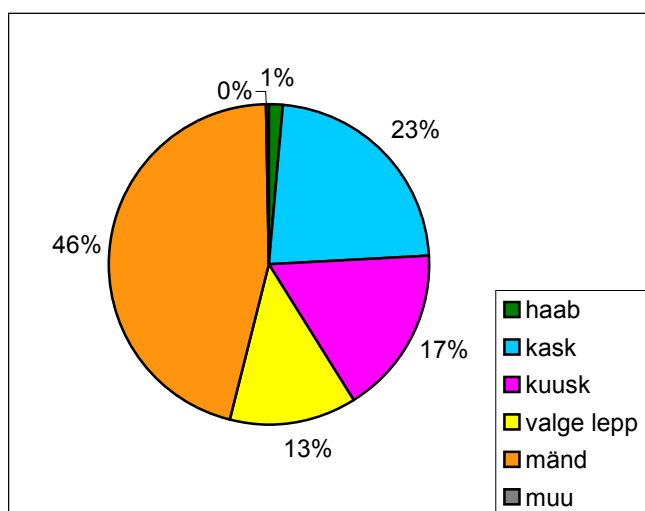
2.2.2 Metsad

Kogu **Paganamaa** maastikukaitseala metsamaa kohta puuduvad metsakorraldusandmed. Korraldatud metsade osas moodustavad üle poole E. Lõhmuse (Lõhmus, 2006) klassifikatsiooni kohaselt laanemetsad, ligi kolmandik on palumetsi, mille hulgas on rohkem levinud üleminekutüübid laanemetsadele (jänese kapsa-mustika ja jänese kapsa-pohla) kui tüüpilised palumetsad. Muud metsatüübid on vähem levinud: 4% metsadest on salumetsad, 6% on erinevad soometsad ja 5% kuuluvad soovikumetsade hulka. Peaaegu pooltes metsades (46%) on peapuuliigiks mänd, 23% on kaasikuid, 17% kuusikuid ja 13% lepikuid.

Paganamaa kaitseala põhitükil levinud metsad on valdavalt sekundaarsed endisele põllumajandusmaale kujunenud metsakooslused. Varasemad sekundaarsed metsad on järsematel pinnavormidel kujunenud vanadeks laanemetsadeks, kus ülariides domineerivad mänd ja kuusk. Sõjajärgset metsastumist tähistavad põllumaadele kasvanud kaasikud ja hall-lepikud, lepikud on liigirohked ja kujunemas salumetsadeks, ligi paarikümnel hektaril on ka männikultuure.

Joonis 3. Paganamaa maastikukaitsealal levinud metsa kasvukohatüübid.

Joonis 4. Peapuuliigid Paganamaa maastikukaitsealal metsades

Peale enamlevinud puuliikide võib Paganamaal kohata pärna, saart, jalakat, künnapuud, sageli vahtrat ja tamme. Alusmetsas esineb sarapuud, pihlakat, toomingat, kuslapuud, türnpuud, lodjapuud.

Võõrliikidest on metsakooslustesse laialt levinud toompihlakad ja punane leeder. Kui punast leedrit kohtab Eesti metsades asustuse lähedal ka mujal, siis nii ulatuslikku toompihlaka levikut

metsakooslustesse ei ole mujal täheldatud.

Ka Paganamaa sihtkaitsevööndis kasvavad sekundaarsed metsad, millele on iseloomulikud suurte üksikpuude esinemine, mis sageli tähistavad endisi põlluservi. Kui endisi künniservi iseloomustab eelkõige vanade kaskede esinemine, siis tõenäoliselt karjamaadena kasutatud aladel pole haruldane ka laiuvate võradega u 120 aastaste kuuskede ja u 80 aastaste suurte haabade esinemine. Sellised endisele põllumajandusmaastikule kujunenud metsad on iseloomulikud eelkõige lamedatele künkalagedele nt. Lättemägi, Pikkmägi, Kikkamägi jne. Alasid, mida saaks kirjelda kui põliseid ja pika järjepidevusega metsamaid, esineb Paganamaal väga piiratud alal. Suuremaid põliseid metsamaalake on Kalakauri ja Kassisuu piirkonnas, samuti Raadimäe lähistel. Põlised metsaalad paiknevad peamiselt mägede järskudel nõlvadel ja soistel aladel. Esile tuleb tuua Luumäe põhja- ja idanõlva metsi.

Paganamaa sihtkaitsevööndile ja selle vahetule ümbrusele on eelkõige iseloomulikud laane- ja salumetsad. Märkimist väärivad ka palumetsad, mis esinevad eelkõige Piirioru kohal ja Pikkmäest idas paikneva mäe lael. Kasvukohatüüpidest esineb kõige laialdasemalt jänesekapsa kasvukohatüüpi, aga ka pohla ja sinilille kasvukohatüüpi.

Kaitseala lahustükil Hintsiko sihtkaitsevööndis kasvab küps haavik, mis kuulub naadi kasvukohatüüpi. Seal on tegemist põlise metsamaaga.

Väike-Palkna järve kõrgetel ja järskudel kallastel ja lähemas ümbruses kasvavad võimsad saja-aastased kuusikud ja kaasikud, kus kohati leidub ka haaba ja mändi. Kahjuks on kõige vanemad metsaosad veidi räsitud 90ndatel aastatel toimunud raietest.

Väärtused

2.2.2.1 Loodusdirektiivi metsaelupaigad ja muud kaitseväärtusega metsad sihtkaitsevööndites

Kokku leidub **Paganamaa** sihtkaitsevööndis Loodusdirektiiviga määratud elupaigatüüpidele vastavaid metsaosi 65,8 hektaril. Neist kõige rohkem (39,6 ha) esines vanu loodusmetsi (9010*), millest 24 ha asub Hintsiko sihtkaitsevööndis. Hintsiko sihtkaitsevööndi metsad on haava enamusega naadi kasvukohatüüpi looduslikus seisundis salumetsad, kus viimastel aastakümnetel ei ole raieid teostatud. Puistus on rohkelt haava lagupuitu, mis on potentsiaalseks elupaigaks mitmetele vähelevinud metsaliikidele. Esineb III kategooria kaitsealuse samblaliigi sulgjas õhik (*Neckera pennata*) elujõuline populatsioon. Tegemist on põlismetsa indikaatorliigiga.

Paganamaa sihtkaitsevööndis on enam levinud (17,8 ha) rohunditerikkad kuusikud (9050), mis seostuvad eelkõige jänesekapsa-kuusikutega küngaste lagedel ja nõlvadel. Oluliselt vähem on levinud okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (9060; 4,1 ha) ning rabametsad (91D0; 4,3 ha).

Küngaste lagedel esinevad metsaosad on ruumiliselt väga varieeruva iseloomuga (nt Lättemäel), mistõttu need ei vasta praegu metsaelupaikade kriteeriumitele. Tegemist on siiski looduskaitsealusest väärtuslike suktessiooniliste kooslustega, mis saavutavad vastavuse elupaiganõuetele lähema 10-15 aasta jooksul. Peamiselt on see seotud puistu sisemise struktuuri mitmekesisumisega: tekib juurde suuri surnud puid, kujuneb häiluline struktuur jne.

Esile tuleb tõsta ka Paganamaa lõunaosa metsamassiivi vähest majandusmõju ja terviklikkust, mis tõenäoliselt on seotud nii kaitseala pikaalisusega kui ka pinnavormide keerukusega, mis on takistanud efektiivset metsamajandust.

Väike-Palkna metsad on täiendavate inventuuride tulemusel määratud elupaigatüübiks rohunditerikkad kuusikud (9050), sellest 5,92 ha vastab elupaiga seisundile C ja üldine looduskaitsealine hinnang C; 2,8 ha ulatuses on elupaiga seisund hinnatud D ning üldine looduskaitsealine hinnang B. Metsi on mõjutatud raietega, kuid nende looduskaitsealist väärtust tõstab metsade suur vanus ja puurinde mitmeliigilisus.

Kaitse-eesmärgid

Lähem eesmärk: LD elupaikadele vastavate metsade pindala ei ole vähenenud.

Pikaajaline eesmärk: SKV metsade kvaliteet elupaigana on paranenud ja elupaiga kriteeriumitele vastavate metsade pindala on suurenenud.

Mõjutegurid **Paganamaal**:

1. toompihlaka laialdane levik Paganamaal looduslikes kooslustes (võib muuta koosluste ökoloogilist tasakaalu, võõrliigi laia leviku tõttu ei vasta LD elupaigaks määratud metsakooslused elupaigatüübi looduslikkuse kriteeriumile) (-);
2. raietegevus sihtkaitsevööndis kahjustab elupaikade struktuuri (-);
3. Natura metsatoetused soodustavad kaitsekorra järgimist (+).

Tegevused **Paganamaal**:

- teadusuuringu tellimine toompihlaka mõjust looduslikele kooslustele ja selle tõrjumise vajalikkusest ja võimalustest (1);
- omanike teavitamine elupaikade väärtusest kasutades selleks Paganamaa kodulehte ja Varstu valla lehte (1 artikkel aastas) (2; 4);
- vahetu suhtlemine maaomanikega (2; 3);
- järelevalve (3);
- ettepaneku tegemine kaitse-eeskirjas SKV metsade kaitse-eesmärgi muutmiseks „loodusliku protsessi kaitseks“, et välistada koosluste majandamine, kusjuures tuleb kavandada õpperadade ja radade äärde jäävate objektide hooldus. Tuleb kaaluda kaitsekorra muutmist Mudajärve ja Kikkajärve vahel, võimaldades vaadete avamist ja avatuna hoidmist (3).

Mõjutegurid **Väike-Palkna** maastikukaitsealal:

1. kaitsekord ei taga elupaikade kaitset (-).

Tegevused **Väike-Palknal**:

- ettepanekute tegemine kaitse-eeskirja muutmiseks (kaitse-eesmärgi muutmise loodusliku protsessi kaitseks“, tagades puhkekoha ümbruse hooldamise) (1).

2.2.2.2 Väärtuslikud metsad piiranguvööndis

Piiranguvööndi metsadel on peamiselt maastikuline väärtus. Pärandmaastiku mitmekesisuse tingib lisaks asustusele ja reljeefile ka liigendatud metsa-alade esinemine. Metsade paiknemise pärandmaastikes määrab põllumajanduseks vähem sobivate alade levik. Seetõttu moodustub metsade „muster“, kus metsatukad on esindatud liigendatud ribade ja laikudena üle kogu piiranguvööndi, määrates maastiku ilme. Pärandmaastike metsad ei ole olnud ajas püsivalt

samasugused – siinsed pärandmaastikud on olnud oluliselt lagedamad. Oluline metsastumine toimus juba enne Teist maailmasõda, kuid eriti laienesid metsaalad nõukogude perioodil. Seega kajastab metsaalade paiknemine ja vanuseline struktuur Paganamaa pärandmaastike arengut.

Paljud nõukogude ajal metsastunud alad on kujunemas liigirikkaiks salumetsadeks, metsade mitmekesisust suurendab ka liigendatud reljeef. Piiranguvööndi metsadel on ka suur puhkemajanduslik ja loodusõppe-väärtus.

Paganamaa piiranguvööndis on Loodusdirektiivi metsaelupaiku 26 hektaril, enam on rabametsi (91D0; 13,1 ha), rohunditerikkad kuusikud (9050) on 9,1 ha-l ja okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (9060) esinevad 3,8 ha-l.

Piiranguvööndis kaks vääriselupaika Kalakauri piirkonnas (VEP nr 114048 ja VEP nr 114049). EELIS-es registreeritud VEP nr 124173 on raietega kahjustatud ja ei vasta enam VEPi tunnustele.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: piiranguvööndi metsad on majandatud vastavalt KKK metsamajandamise üldpõhimõtetele e. heaperemehelikult ja loodushoidlikult.

Pikaajaline eesmärk: metsade liigiline ja vanuseline mitmekesisus on säilinud.

Mõjutegurid

1. kaitseväärtusega puistute ebasobiv raie (–).

Tegevused:

- ettepaneku tegemine kaitsekorra muutmiseks selliselt, et piiranguvööndi kõrge kaitseväärtusega metsad oleksid kaitstud. Vajadusel teha ettepanek Looduskaitseaduse muutmiseks (1);
- metsa majandamise üldpõhimõtete järgimine (1);
- omanike teavitamine metsa majandamise üldpõhimõtetest ja metsadega seotud väärtustest Paganamaa kodulehel, Varstu valla lehe ja Erametsakeskuse konsulentide kaudu.

2.2.3 Rohumaad

Paganamaa rohumaad on valdavalt kasutusest välja jäetud põllumaad. Põhikaardil põllumaaks märgitud 203,21 ha on valdavalt muutunud rohumaaks, künnipõlluna kasutuses võib hinnanguliselt sellest olla vähem kui viiendik. Ka looduslikest rohumaadest (53,8 ha) ja muudest lagedatest (34,9 ha) on suur osa endised põllumaad. Paganamaa ajaloolised rohumaad on olnud luhad Peeli jõe ääres ja soised alad.

Väärtused

2.2.3.1 Poollooduslikud rohumaad

Rohumaade hulgas on registreeritud poollooduslikke kooslusi 36,5 ha, neist 16,2 ha kuulub elupaigatüüpi *6270 – liigirikkad aruniidud lubjavaesel mullal, 7,3 ha elupaigatüüpi 6430 – niiskuslembesed kõrgrohustud ning 13 ha on lamminiite (6450). Suuremad niidualad paiknevad Liguri ja Kerekutsi ümbruses. Lisaks arvele võetud pool-looduslikele kooslustele on kaitsealal väiksemaid huvitavaid niidukooslusi, nt paluniit Tornimäel, kuid täpsemad andmed nende leviku kohta puuduvad. Peeli jõe luhal olevad niidud on olnud pikaajaliselt kasutuseta. Keskkonnaameti

spetsialistide hinnangul ei vasta Pärandkoosluste Kaitse Ühingu andmestik Paganamaal asuvate mõnede niitude osas tegelikkusele.

Paganamaa rohumaad on väärtuslikud ka maastikuliselt, nende säilitamise kaudu on võimalik tagada ka avatud alade säilimist.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: väärtuslikud niidud on välja selgitatud ja poollooduslike koosluste pindala ei ole vähenenud.

Pikaajaline eesmärk: poollooduslike koosluste pindala ei ole vähenenud ja olemasolevate niitude liigiline koosseis ei ole vaesunud.

Mõjutegurid:

1. niitude võsastumine (-);
2. inventeerimisandmete ebatäpsus (-).

Tegevused:

- niitude hooldamine (1);
- taastamine, võsaraie (1);
- täiendava inventuuri teostamine (2).

2.2.4 Sood

Paganamaale on iseloomulikud väikesed sulglohkudes paiknevad sood. Kõige sügavamates sulglohkudes nagu nt Ubahaud paiknevad tillukesed madalsoolaigukesed, mis toituvad küngastelt lähtuvatest toitainerikkast veest ja on seega suhteliselt liigirikkad. Väikseid madalsoolaigukesi küngaste vahel leidub ka mujal Paganamaal, kuid enamasti on tegemist väga väikeste soodega, mis on ajalooliselt olnud kasutuses heinamaadena. Tänu kobraste tegevusele on veetase mitmel pool tõusnud ja see on viinud mitmed endised väljakujunenud madalsookooslused uude suktessiooniliste muutuste faasi (nt Kikkajärvest põhja jäävad madalsooalad), mille lõppresultaati on väga raske ennustada. Kõikjal kaitsealal võib hajusalt leida ka õõtsik-siirdesoid, mis on kujunenud endiste järvede kinnikasvamisel, aga nt Linnõjärve puhul on ilus õõtsik-siirdesoo kujunenud peale sealse järve veetaseme alandamist. Lageraba- ja puisrabalaike esineb peamiselt Kalakauri piirkonnas piiranguvööndi lõuna- ja idaosas. Seal esineb peamiselt keskmise ja väikese suurusega puisrabalaike, ainus lagerabalaik paikneb Luumäe piirkonnas sihtkaitsevööndis. Madalsookoosluseid esineb alal kokku 6 ha, keskmine madalsoolaigu suurus on 0,9 ha. Siirdesooide ja õõtsik-siirdesooide pindala on kokku 2,8 ha ja keskmine ala suurus 0,6 ha. Rabade ja puis-rabade pindala on kokku 11,1 ha ja seejuures asuvad kaks üle 4 ha suurust laiku Kalakauri piirkonnas. Teised rabalaigud on alla 1 ha suurused.

Väike-Palkna kaitsealal esineb madalsood järve vahetus naabruses.

Väärtused

2.2.4.1 Sood

Loodusdirektiiviga määratud elupaikadele vastavaid sookooslusi leidub Paganamaal järgmiselt: siirde ja õõtsiksoid (7140) on registreeritud 1,8 ha, rabasid (*7110) 1,1 ha ning liigirikkaid madalsoid (7230) 2,12 ha. Huvipakkuv on kindlasti ka Mudajärvest läände jääva järveosa

kinnikasvamisel kujunenud madalsookooslus, mis teataval määral on mõjutatud ka kopra veetaset muutvast tegevusest Peeli jõel .

Paganamaa soodel kui liidendatud pärandmaastikes asuvatel looduskooslustel on ka maastikuline väärtus.

Kaitse-eesmärgid

Lähem eesmärk: soode soodne seisund ja turba juurdekasv on säilinud.

Pikaajaline eesmärk: soode veerežiimi ei ole inimtegevuse poolt muudetud.

Mõjutegurid

1. kuivenduse ajalooline negatiivne mõju (–);
2. potentsiaalseks ohuks on kuivendussüsteemide rekonstrueerimine (–).

Tegevused

- kaitsekorra säilitamine (1; 2).

2.3 Paganamaa elurikkus

Paganamaa kaitseala liigirühmade kohta puuduvad süstemaatilised inventuurid. Botaanikud on praktikumide käigus küll määranud Krabi ümbruse taimestikku ja on olemas liiginimekiri, kuid selles ei ole vahet tehtud kaitsealal ja väljaspool kaitseala leitud liikidel. Taimedest on Paganamaal registreeritud mitmeid III kategooria kaitsealuseid taimeliike. Kikkjärve põhjakaldal esinevad karvane maarjalepp (*Agrimonia pilosa*) ja suur käopõll (*Listera ovata*). Sokari veskijärve ääres esineb Balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza baltica*). Luumäe põhjanõlval on registreeritud roheka käokeele (*Platanthera chlorantha*) kasvuala ning seal esineb ka sulgjas õhik (*Neckera pennata*). Ka Hintsiko sihtkaitsevööndis on registreeritud mitme kolmanda kategooria kaitsealuse taimeliigi esinemine: sulgjas õhik (*Neckera pennata*), rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), tähkjas rapuntsel (*Phyteuma spicata*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*). Putukaid on Paganamaa piirkonnas teadaolevalt uuritud, eriti Krabi kooli läheduses. Entomoloog Jaan Luigi hinnangul on ala kohta andmeid, kuid neid ei ole koondatud. Samblike, seente, kahepaiksete ja lindude kohta pole teadaolevalt ilmunud ühtki ülevaadet ega pole läbi viidud alapõhiseid inventuure. Üksikuid andmeid lindude kohta on saanud Erik Leibakult, kes on külastanud ala lõunaosa Linnuatlase koostamise käigus. Kikkjärve idaotsa roostikus pesitseb roo-loorkulli (*Circus aeruginosus*) paar. Kikkjärvest loodesse jäävates metsades on nähtud valgeselg-kirjurähni (*Dendrocopos leucotos*). Kalakauri piirkonnas on nähtud kaitstavatest liikidest veel väike-kärbsenäppi (*Ficedula parva*).

Seega puudub ala liigilise mitmekesisuse kohta täna kaitse korraldamiseks piisav info.

Väike-Palkna elurikkust on uuritud eelkõige lähtuvalt Väike-Palkna järvest (vt ptk 2.2.1). Samas maismaakoosluste osas andmed suuresti puuduvad. Kolmanda kaitsekategooria liikidest esineb kaitseala edelanurgas teadaolevalt sulgjat õhikut (*Neckera pennata*) ja kahelehist käokeelt (*Platanthera bifolia*).

Väärtused

2.3.1 Kaitsealused liigid

Esimese kategooria linnuliikidest esineb Paganamaal must-toonekurg (*Ciconia nigra*).

Mõjutegurid:

1. häirimine (-).

Tegevused:

- kaitsekorra säilitamine (1);
- külastuspõhimõtete järgimine (1);
- pesapaikade riiklik seire (1).

2.3.2 Paganamaa liigiline mitmekesisus

Paganamaa liigiline mitmekesisus on seotud ala maastikulise mitmekesisusega ning sellest tingitud elupaikade rohkusega.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: olemas on info kaitseala väärtuslike liikide ja nende elupaikade seisundi kohta.
Pikaajaline eesmärk: tagatud on looduslike liikide ja nende elupaikade soodne seisund.

Mõjutegurid:

1. info puudumine (-).

Tegevused:

- inventuuride tellimine taimeestiku, linnustiku, samblike, seente ja kahepaiksete kohta (1);
- putukate ning kalade ja jõevähi kohta seniste uuringute tulemuste koondamise ja vormistamise tellimine (1).

2.4 Puhkemajandus, loodusõpe ja teadustöö

Paganamaa mitmekesine maastik ja elustik on sobiv nii puhkamiseks, loodusõppeks kui ka teadustööks ning on pika aja vältel selleks ka kasutamist leidnud.

2.4.1 Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik

Paganamaa maastik on oma vaheldusrikkuses sobiv ja kaitseala moodustamisest alates kasutusel olnud puhkemaastik. Liivajärv on Varstu valla üldplaneeringuga (http://www.varstuvv.werro.ee/files/Varstu_YP_seletuskiri_kehtestatud_nov_08.pdf) määratud avalikuks supluskohaks ja puhkekoha ümbrus puhke- ja virgestusmaaks. Liivajärve kaldal on hooldatud puhkekoht koos vajalike rajatistega. Ala on sobiv ka rahvaürituste ja kokkutulekute korraldamiseks. Kaitseala järved sobivad harrastuskalapüügiks. Paganamaa loodusradu kasutatakse loodusmatkadeks ja rattasõiduks. Kaitseala metsad sobivad seenelkäimiseks. Vähem on kaitseala kasutatud suusatamiseks, kuigi maastikulised eeldused selleks on sobivad. Paganamaad kasutatakse puhkemaastikuna üle-Eestiliselt.

Väike-Palkna maastikukaitseala on kasutatud looduspuhkuseks, peamiselt on ala piirkondlikus kasutuses. Järve kasutatakse nii kala- kui vähijärvena, tänu liivasele kaldale sobib see ka ujumiseks. Nõukogude perioodil oli järv puhkealana laiemalt tuntud, üheks kasutuse vähenemise põhjuseks võivad olla halvad ligipääsuteed. Järve loodekaldal on väljaehitamata lõkkekoht. Läti poolelt on ligipääs järvele parem ja seal asub ka paadisild.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: puhkerajatised on heas korras ja alad on säästvas puhkemajanduslikus kasutuses.

Pikaajaline eesmärk: alad on säästvas puhkemajanduslikus kasutuses.

Mõjutegurid Paganamaa maastikukaitsealal:

1. erosioon tallamise tagajärjel (–);
2. vaadete kinnikasvamine (–);
3. ebasobivad raied (–)

Tegevused Paganamaa maastikukaitsealal:

- treppide, viitade ja radade hooldamine (1);
- uute rajatiste rajamisel külastamise üldpõhimõtete järgimine (1);
- võsaraie maastikuliselt olulistelt aladelt, (2);
- olemasolevate avatud alade hooldamine (2);
- maaomanike teavitamine metsamajandamise üldpõhimõtetest kasutades ajaleheartikleid ja Paganamaa kodulehte (3);
- järelevalve (3).

Mõjutegurid **Väike-Palkna** maastikukaitsealal:

1. puhkekohas puudub hooldamine ja ettevalmistatud rajatised (–);
2. puhkekoha prügistamine (–);
3. puhkekohta viiv tee ei ole mootorsõidukitega liiklemiseks sobiv ja need kahjustavad pinnast (–);
4. puhkekohas vette langenud puud takistavad puhkekoha kasutamist (–);
5. maaomanik on huvitatud hooldatud puhkekoha olemasolust (+).

Tegevused:

- puhkekoha väljaehitamine (prügikast, lõkkease, pingid, puude varjualune, käimla) (1; 5);
- puhkekoha hooldamine (1; 2);
- tee sulgemine tõkkepuuga (3);
- puhkekohas kuivanud puude eemaldamine (4).

2.4.2 Loodusõppeks ja puhkamiseks sobiv geograafiline asend

Paganamaa asub teiste kaitsealade läheduses (Haanja looduspark, Luhasoo maastikukaitseala, Karula rahvuspark, Peetri maastikukaitseala, Koiva-Mustjõe maastikukaitseala jt). See võimaldab puhkajatel ja loodushuvilistel kavandada mitmepäevaseid loodusretki. Samuti annab Läti lähedus võimalusi kombineeritud loodusretkedeks kahe riigi loodusväärtuslikes paikades. Läti poolel piirneb Paganamaa kaguosaga Korneti kaitseala. Lätiga ühiste loodusretkede kavandamist soodustab Schengeni piirirežiimi kehtestamine.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: Paganamaa moodustab ühtse võrgustiku teiste külastusobjektidega. Toimub koostöö Lätiga.

Pikaajaline eesmärk: Paganamaa moodustab ühtse võrgustiku teiste külastusobjektidega. Toimub koostöö Lätiga

Mõjutegurid:

1. info Paganamaa kohta halvasti kättesaadav (–);

2. ligipääs Läti poolelt halb (–);
3. puuduvad kohalikud turismiarendajad, kes kasutaks Paganamaa loodusturismi potentsiaali (–).

Tegevused:

- ühtse infosüsteemi loomine lähikonna kaitsealadega (Haanja, Luhasoo, Karula, Koiva-Mustjõe jt) tutvustades neid ühtse paketina. Voldikud, artiklid jms (1);
- kohtumine Läti LK ametkonnaga ja kohaliku omavalitsusega, et teha ettepanek rajada Läti poole ka matkarajad (2);
- artiklid kohalikku ja üleriiklikusse meediasse piirkonna maine tõstmiseks (1; 3).

2.4.3 Pikaajaline loodusõppe traditsioon

Paganamaal on kaua aega tegutsenud Krabi koolimetskond, mis asutati Krabi kooli juurde pikaajalise Roosa metsaüleva Vello-Taivo Denksi eestvedamisel 25. oktoobril 1967. a. Koolimetskond hooldas 300 ha suurust metsaala. Erinevalt enamikest koolimetskondadest ei lõpetanud Krabi koolimetskond pärast Eesti Vabariigi taastamist tegevust, kuid aktiivsus on vähenenud. Pähni looduskeskus on seadnud eesmärgiks koolimetskonna tegevust taas aktiveerida. Pähni looduskeskuse lähedus soodustab ka ala loodusõppeväärtuste kasutamist. Pikaajaline on ka Paganamaa loodusradade traditsioon. Paganamaa Looduse õpperada avati 1972. a. Eesti Looduskaitse Seltsi vabariiklikul kokkutulekul.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: koolimetskond toimib, on olemas kaasaegse tähistusega radade võrgustik.

Pikaajaline eesmärk: toimub süsteemne loodusõpe.

Mõjutegurid:

1. koolimetskonna tegevus seiskunud (–);
2. legendid muudavad loodusõppe atraktiivseks (+);
3. puuduvad ettevalmistatud loodusõppe programmid (–);
4. on olemas ettevalmistatud ja hooldatud õpperajad (+).

Tegevused:

- koolimetskonna tegevuse taastamine (1);
- õpperadade hooldamine ja uuendamine (4);
- kaitseala tutvustava raamatu koostamine ja väljaandmine (2);
- Õuesõppeprogrammide koostamise vajaduse selgitamine ning vajadusel programmide ettevalmistamine ja läbiviimine (3).

2.4.4 Paganamaa legendid loodusõppe soodustajana

Paganamaa mitmekesine maastik on andnud ainek rohke ja huvitava rahvapärимuse tekkeks. Enamtuntud ja eksponeeritud on vanapaganaga seotud legendid. Teised pärimused on vähemtuntud. Paganamaa legende teatakse ja kasutatakse õpperadadel ja kaitseala tutvustavas kirjanduses. Loodusesse on õpperaja ääres Liivajärve läheduses paigaldatud temaatilised puitskulptuurid.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: pärimusaines on koondatud ja loodusõppes kasutuses.

Pikaajaline eesmärk: pärimus on kasutuses loodusõppes.

Mõjutegurid

1. legendidel on olemas püsikasutus (+).

Tegevused:

- legende avaldamine Paganamaa kaitseala tutvustavas raamatus (1);
- legendide kasutamine loodusõppes ja stendidel (1).

2.4.5 Olemasolev külustus-infrastruktuur

Paganamaal on viis erinevat matka-ja õpperada pikkusega 0,9 km, 2,7 km, 3,8 km, 4,3 km, 4,7 km. Kõik rajad saavad alguse Piiroru pervelt Raadi mäelt. Rajad on tähistatud ja varustatud infotahvlitega (Turb, 2008). Radade haldaja on Paganamaa Arendamise MTÜ. Järskudele nõlvadele on ehitatud erosiooni tõkestavad ja liikumist hõlbustavad trepid. Piirkonnas on 2 lõkkekohta.

Raadimäel olev puidust vaatetorn on amortiseerunud ja külustuseks suletud. Raadi mäel torni ligiduses on välja ehitatud väike laululava koos pinkidega, käimla, püstkoda jm rahvaüritusteks vajalikud rajatised.

Kaitseala tutvustavad kaardid koos radade asukohaga asuvad Krabi poe juures ja Raadi mäel rahvapidude koha juures.

Paganamaa maastikukaitsealal asuvad teed on kruusakattega või pinnaseteed.

Väike-Palkna maastikukaitsealal puuduvad õpperajad ja kasutusel olev lõkkekoht on välja ehitamata. Lõkkekohani viib halvasti läbitav pinnasetee.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: külustuse-infrastruktuur on uuendatud ja täiendatud.

Pikaajaline eesmärk: infrastruktuur on kasutuses ja toimib tõrgeteta.

Mõjutegurid:

1. rajatiste amortiseerumine (-);
2. viitade ja piiritähiste puudumine (-).

Tegevused:

- treppide, stendide ja radade hooldamine ja uuendamine (1);
- uute viitade paigaldamine, piiritähiste uuendamine (2).

2.4.6 Pikaajaline rahvaürituste traditsioon

Paganamaal on traditsiooniliselt korraldatud juulikuu teisel nädalavahetusel Paganamaa päevi. Tutvustatakse loodusradasid, toimuvad matkad, teatrietendus ja rahvapidu. Ürituste eestvedajaks on Krabi Külaselts. On loodud Paganamaa hümn, valss ja sümboolika. Korraldatakse ka Paganamaa matkapäevi.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: rahvaürituste traditsioon on säilinud ja üritused toimuvad

Pikaajaline eesmärk: rahvaürituste traditsioon on säilinud ja üritused toimuvad

Mõjutegurid:

1. potentsiaalne oht, et üritusi ei korraldata (-);
2. potentsiaalne oht, et üritustel ei osaleta (-);
3. kaevu puudumine lähiümbruses(-).

Tegevused:

- jätkata seniseid tegevusi (Paganamaa päevad jne) (1);
- tutvustamine ja reklaam (2);
- kaevu rajamine (3)

2.4.7 Head tingimused ja traditsioon uuringute ja praktikumide läbiviimiseks

Paganamaa liigendatud ja mitmekesine pinnamood tingib väga erinevate elupaikade ja liikide esinemise küllalt väikesel alal. Seetõttu, ning tulenevalt soodsatest majutustingimustest Krabi koolimajas, on Paganamaad kasutatud Tartu Ülikooli loodusteaduste üliõpilaste praktikabaasina. Teadusuuringute läbiviimist soodustab ka Pähni looduskeskuse lähedus. Paganamaa järvi on uurinud EMÜ Võrtsjärve Limnoloogiakeskus. Paraku on erinevate praktikumide ja uuringute andmed koondamata ja seetõttu kasutuseta.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: Paganamaad puudutavate teadusuuringute materjalid on süstematiseeritud ning looduskaitseametnikele ja kohalikele kättesaadavad.

Kaugem eesmärk: Inventeeritud on peamised elustikurühmad ja andmed on kaitse korraldamisel kasutusel.

Mõjutegurid:

1. puudub hea kontakt kõrgkoolide instituutidega (-);
2. kogutud andmed ei ole kaitseala jaoks kasutatavad (-).

Tegevused:

- koostöökokkulepped kõrgkoolide asjakohaste instituutidega (1; 2).

3 Üldised põhimõtted majandustegevusele Paganamaa maastikukaitsealal

Käesolevas peatükis ära toodud põhimõtted on aluseks kaitseala valitsejale kaalutusotsuse tegemisel. Need põhimõtted käivad samuti tegevuste kohta, mis ei vaja kaitseala valitsejaga kooskõlastamist. Sellisel juhul on alljärgnevad põhimõtted soovituslikud ning nende järgimine aitab kaasa kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamisele.

3.1 Külustus ja puhkemajandus

- Kaitsealal arendatakse loodussäästlikku, pärandit arvestavat ja tutvustavat turismi.
- Orienteerutakse kultuuri- ja loodusturismile, arvestades järgmisi põhimõtteid:
- kaitseala külastuseks vajalikud ehitised valmistatakse looduslikest materjalidest;
- kaitsealale ei rajata looduse- ja kultuuripärandi tutvustamisega mitteseotud suuremahulisi turismirajatisi;
- kaitseala külastust arendatakse kaitseala idaosas, uute loodusradade võrgustikku Lätteniidust lääne poole ei kavandata, võib rajada pika kaitseala läbiva läänesuunalise matkaraja;
- külastust ei suunata Luumäe sihtkaitsevööndisse ei õpperadade abil, infomaterjalide kaudu ega muudel viisidel;
- kaitseala külastajate teenindamiseks vajalikke ettevõtteid arendatakse kaitsealal endiste ja praeguste talukohtade baasil ning väljaspool kaitseala.

3.2 Maa-ainese kaevandamise põhimõtted

Kooskõlastuse andmisel lähtutakse looduskaitseseadusest ning kaitseala kaitse-eeskirjast. Maaomanikud saavad kaevandada maa-ainest oma tarbeks omalt maalt järgmiste põhimõtete alusel:

- maa-ainese kaevandamine tuleb igal üksikjuhul kooskõlastada kaitseala valitsejaga;
- võimalusel tuleb maa-ainest kaevandada varjatud kohtadest;
- erosiooni vältimiseks tuleb kaevandada ainult laugetelt pinnavormidelt;
- erosiooni vältimiseks ja vaate säilitamiseks ei tohi kaevandada veekogu kaldale, orgude ja liivakraavide (uhtorgude) nõlvadele lähemal kui 50 m;
- enne maa-ainese kaevandamist tuleb eemaldada huumuskiht ning pärast tööd tasandada kaevejäljed ja seejärel katta kaevekoht eelnevalt eemaldatud huumusega.

Kaevandamise nõusolekute andmisel tuleb arvestada muu hulgas (mets, niidud, haruldaste loomade ja taimede elupaigad jne) koha kultuuriloolise ja arheoloogilise taustaga.

3.3 Metsade majandamine

Lähtuvalt kehtivast kaitse-eeskirjast ja kaitsealuste metsade majandamise praktikast tuleks kaitsealal raiete teostamisel lisaks kaitse-eeskirjas sätestatule silmas pidada järgmiseid põhimõtteid:

- raietöid ei tehta kevadel ja varasuvel ajavahemikus 1.aprillist kuni 31. juulini, mil on peamine pesitsus- ja poegimisperiood;
- nõlvadel, mille kalle on suurem, kui 30 kraadi tuleb metsatöid võimalusel vältida.

Sihtkaitsevöönd

Sihtkaitsevööndis tuleks täiendavalt arvestada järgnevaid põhimõtteid:

- metsateatiste menetlemisel arvestada kavandatud kaitse-eesmärgi muudatust. Sihtkaitsevööndi metsad on planeeritud jätta looduslikule arengule, muutes selleks kaitseeeskirja;
- teele langenud puud võib sihtkaitsevööndis täies pikkuses koristada.

Piiranguvöönd

Paganamaa MKA piiranguvööndis on lubatud turberaie, mille juures tuleks silmas pidada järgmisi põhimõtteid:

- männi enamusega puistutes eelistatakse aegjärkset ja häilraiet;
- kuuseenamusega puistutes eelistatakse veerraiet, pidades seejuures silmas raiesihitust idast-läände vastavalt valdavate tuulte suunale ning arvestades ja metsade paiknemist reljeefil;
- lehtpuu enamusega puistutes eelistatakse häilraiet;
- tähistatud matkaradade vahetus naabruses ja väljaspool vanade loodusemetsade elupaiku võib piiranguvööndis maastikuliste elementide paremaks demonstreerimiseks ning tuleohtu vähendamiseks metsi kujundada ka parkmetsailmelisteks;
- tuleb jälgida, et loodusemetsadele iseloomulik vanuseline ja liigiline mitmekesisus ei väheneks; soodustada puuliikide grupilist paigutust;
- raiete käigus rajatavaid kokkuveoteid ei ole soovitatav rajada sirgete ja korrapärasena, võimalusel tuleks kasutada ära looduslikud häilud ja puistute hõredamad kohad;
- raiete käigus tuleks säilitada vähemalt 20 tm/ha surnud jalalseisvaid puid ning 20tm/ha erinevas laguastmes lamapuitu, kusjuures säilitamisel eelistada kõige jämedaid puid;
- turberaie puhul tuleks jätta vananema ja looduslikult suurema vähemalt 20 suurt vana puud ha kohta;
- igasugune tegevus tuleb läbi viia viisil, mis säilitab kõrge loodusväärtusega puid: iseäranis suured, vanad või silmapaistva võraga puud, suurte linnuliikide pesapuud ja potentsiaalsed pesapuud, suured lehtpuud, suured kadakad jm, põlemisjälgedega puud, õõnsustega puud jms;
- erilisi võtme-elemente nagu vooluveekogusid, märgalaid, kivikülve, uhtorge ja järsakuid tuleb kaitsta ja säilitada. Kui need on saanud mingil moel majandustegevuses kannatada, tuleb endine seisund taastada;
- põlengualadel ja tuulekahjustusega aladel on soovitatav jätta sanitaarraietest puutumata vähemalt 10% majandusüksuse kaitsealal olevate metsade pindalast.

3.4 Ehitustegevus ja planeeringud

Ehitustegevuse kavandamisel ja planeeringute koostamisel on soovitatav juhinduda järgmistest põhimõtetest:

- kaitsealale ei rajata uusi kompaktseid hoonestusalasid;
- hoonete ehitamisel või ümberehitamisel tuleb säilitada ja sobitada paikkonnale omaseid hoonemahte, arhitektuurilisi elemente ning jälgida konkreetse piirkonna ajaloolisi ehitustraditsioone;
- uute hoonete ehitamisel ja olemasolevate renoveerimisel tuleb järgida piirkonnale iseloomulikku ehitusstiili, hoonemahtusid katusekuju ja kallet, kasutada naturaalseid ehitusmaterjale ja värvitoone;
- piirdeaedade rajamisel arvestada traditsiooniliste lahendustega piirdeaia kõrguse, asukoha ja materjali osas;
- säilitada maksimaalselt olemasolev kõrghaljastus;
- üldjuhul ei lubata kaitsealal muuta maa kasutuse sihtotstarvet va. vanade talukohtade taastamisel;
- uusehitus peab jälgima asustusstruktuuri ja miljööväärtust ning maastikkusobivust;
- uute elamukohtade ehitamisel on eelistatud vanade talukohtade taas kasutusele võtmine;
- vältida tuleb abihoonete juhuslikku ja plaanipäratut ehitust, mis rikub ala ilmet. Abihooned ja nende välisviimistlus peavad sobima elamutega;
- vältida tuleb uute hoonete rajamist avanevate kaugvaadete kohale/ette;
- teede rekonstrueerimisel ei õgwendata teid ega tasandata pinnavorme (mägesid ei lükata tasasemaks, orgusid ei täideta ära ning teid ei tehta sirgemaks);
- teeärtes (väljaspool teehoolduspiirkonda) säilitatakse vanu puid ja puuderühmi, eriti laialehiseid puid tingimusel, et need ei ohusta inimeste elu ja tervist;
- vanu sihtkaitsevöönditesse jäävaid taluteid hooldatakse teedele murdunud puude kõrvaldamise, metsa järelkasvu ja võsa raiumise teel;
- uute liinide paigaldamine on soovitatav teostada piki teid ja vältida metsi läbivate liinide rajamist, eelistatud on maasisesed kaabelliinid;
- uue tiigi kaevamisel tuleb arvestada tiigi asukoha sobivust maastikusse ning selle toimimist talukompleksi osana;
- reostusohu vältimiseks peab tiik reeglina asuma eluhoonete (talude) lähikonnas, mitte loomapidamishoonete juures;
- tiik tuleb üldjuhul kaevata mineraalkihini välja;
- tiiki ei rajata väärtusliku niidukoosluse kohale. Peale kaevamist tuleb kaevevallid tasandada nii, et see ei kahjustaks väärtuslikke niidukooslusi;
- soovitatav on jätta vähemalt üks tiigi servadest laugem, et vältida tiigi kinnivajumist ja võimaldada elupaiku veeselgrootutele ning kahepaiksetele;
- maastikus paiknevate (st hoonetest kaugemal asuvate) looduslikus seisundis märgalade tiikideks ja järvedeks kujundamist ei kooskõlastata, kuna need võivad olla elupaikadeks kaitsealustele liikidele ning ajalooliselt on tiigid paiknenud talude lähiümbruses (sauna lähedal). Eranditeks on loomade jootmiskohad karjatatavatel aladel ning kahepaiksete kudemisveekogud ning ajaloolised pärandkultuuri objektid.

3.5 Põllu-, rohumaa ja niidukoosluste hooldamine

Niitude hooldamine

Niitude hooldamisel tuleb järgida järgmisi põhimõtteid:

- niita tuleb kõlviku piirini, jätmata kasvama tee ja rohumaa vahelisi ribasid ja metsa ja rohumaa vahelisi ribasid jne. Tee ja kraavi kaldad tuleb niita võimalikult objekti servani. Niitmise aja valikul arvestada konkreetse koha taimkatte, linnustiku ja loomastikuga. Niidetud hein tuleb koristada;
- lamminiidu (luha), soostunud niidu ja sooniidu hooldamisel tuleb niitmist alustada pärast 10. juulit (eksperthinnangu alusel on niitmiseks lubatud alustada pärast 1. juulit), niita keskelt-lahku või servast-serva meetodil, hein riisuda ja ära vedada;
- aruniidu (ja muude kuivade niitude) hooldamisel tuleb niita keskelt-lahku või servast-serva meetodil, hein riisuda ja ära vedada; niitmist võib alustada pärast 1. juulit (erandina ja eksperthinnangu alusel on niitmiseks lubatud alustada ka pärast 25. juunit);
- rukkiräägu (*Crex crex*) elupaikades ei tohi niitmist alustada enne 10. juulit;
- kraavikaldad tuleb hooldada, et vältida võsastumist ja seeläbi ennetada kobraste poolt tekitatavaid üleujutusi;
- väärtusliku niiduna arvel oleva rohumaa parandamine pealekõlvamise või väetamise teel ei ole lubatud niiduhooldusvõtte;
- väärtuslikele niidukooslustele metssea poolt tekitatud kahjustused tasandatakse, kahjustatud ala ei künta;
- karjaaiad tuleb rajada kuni kõlvikupiirini, tee ääres kuni teehooldusalani, metsaservades ei jäeta hooldamata ribasid; Karjaaiad võiksid järgida maastiku struktuuri (kõlviku piire, reljeefi, olemasolevaid teid jne);
- karjatamisel tuleb valida sobilik karjatamiskoormus vältimaks pinnase ja taimestiku kahjustusi ülekarjatamisest, samas ei ole kasu ka liiga väikesest karjatamiskoormusest. Lamminiidul karjatamise korral peab karjatamiskoormus jääma vahemikku 0,2–1,0 lü/ha. Aruniidu hooldamisel karjatamisega peab karjatamiskoormus jääma vahemikku 0,2–1,2 lü/ha;
- karjatamise tulemusel peab vähemalt 75% taimkattest olema loomade poolt oluliselt mõjustatud;
- karjatatavatel aladel on soovituslik üleniitmine. Üleniitmine on vajalik, kui karjatamise tulemusena on mõjustamata alla 75% taimestikust.

Niitude taastamine

Niitude taastamisel tuleb arvestada järgnevat põhimõtet:

- niite taastatakse võsalõikuse või ülepinna purustamise teel;
- võsaraiumine on soovitatav planeerida ajavahemikule augustist oktoobrini, kui puud ei ole veel toitainete varumist lõpetanud, mistõttu tekib järgneval aastal vähem juurevõsusid;
- võsa raiuda võimalikult maapinna lähedalt, et oleks hiljem kergem niita või vajadusel järgnevatel aastatel uuesti võsa raiuda;
- võsa raiumisel arvestada objekti iseloomuga, vältida koridoride ning sirgete servade tekitamist – arvestada reljeefi ja muude maastikuelementidega, vältida kitsaste võsaribade jätmist tee ja piirneva koosluse vahele ning metsaservadesse. Raiejäätmed tuleb kindlasti koondada ning likvideerida;
- raiejäätmete põletamisel teha tuleasemed kännustikule või mujale väljaspoole rohttaimestikuga ala;

- taastamisele peab järgnema hooldus niitmise või karjatamisena;
- niitude taastamisel purustamise teel purustada võsa mitte varem kui juuli lõpus/augustis-septembris vältimaks linnu- ja loomapoegade hukkumist;
- purustamise teel võib hooldada rohumaid, mis ei ole arvel väärtusliku niidukooslusena ning maastikuliselt olulisi avatud alasid;
- poollooduslike koosluste üleskündmine ei ole lubatud. Katastriplaanile kantud looduslike rohumaa üleskündmisel on tegemist kõlviku muutmisega, mis tuleb eelnevalt kaitseala valitsejaga kooskõlastada;
- kuni 30 aastase võsaga põllumajanduslikul maal lubatakse võsa raadamist; põllumajandusliku maakasutuse taastamise eesmärgil ja vaadete avamiseks;
- raadatakse vanema metsa piirini. Raiejäätmed likvideeritakse.

4 Eelarve

Kõik kaitsekorralduskavaga planeeritud tegevused tulenevad väärtustele mõjuvatest teguritest ning iga negatiivse mõjuteguri vähendamiseks on kavandatud vastavad tegevused (vt peatükk 2). Järgnevalt on ära toodud väärtustest tulenev tegevuskava koos eelarvega. Tegevuste ees olevas tulbas paiknevad numbrid kattuvad väärtuste peatüki (2) numeratsiooniga. Selle viite järgi on võimalik peatükist 2 järele vaadata, mis väärtusega tegu on ning millise mõjuteguri negatiivse mõju vähendamiseks antud tegevus planeeritud on.

4.1 Paganamaa maastikukaitseala kaitsetegevuste eelarve

Töö liik	Väärtus	Tegevus	Töö kirjeldus	Töö tüüp	Prioriteetsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOKKU tuh. krooni	Korraldaja	
					1 esmatähtis 2 vajalik 3 soovitatav	Summa aastate lõikes 1000kr												
HOOLDUS	2.2.3.1	olemasolevate poollooduslike koosluste hooldamine (37,6ha)	teadaolevaid poollooduslikke kooslusi hooldatakse (ca 29,10 eek/ha), hoolduskõlbulikke on hinnanguliselt 25ha	Koosluse hooldustöö	1	72	72	109	109	109	X	X	X	X	X	471	KA	
		poollooduslike koosluste taastamine	Jäätmaaniidukit ja teisi vastavaid vahendeid kasutades muudetakse poollooduslikud kooslused hoolduskõlbulikuks, ca 10 ha	Koosluse taastamistöö	2		40										40	KA
	2.1.1.3	võsaraie	sulglohkude ja liivakraavide põhjade ning nõlvade puhastamine võsast (ca 0,7 ha)	Maastiku hooldustöö	1	2			2			X			X	4	KA	
	2.1.3.3	võsaraie	muinasobjektide ümbrus (1700 eek ha) (Vorotkakalmed ja Kalmõid, ca 0,5ha)	Kultuuriväärtuste hooldamine	2	1									X	1	KA	
	2.1.1.1 2.1.1.3 2.4.1 2.4.5	olemasolevate treppide parandamine	astmete parandamine ja uuendamine sulglohkudesse, liivakraavidesse ja Piiriorgu laskuvate treppide puhul, ca 195 astet, alustada töid 2010 aastal ja 3 aastase intervalliga	Radade ja puhkekohtade hooldus	2	19,5		20			X				X	39,5	RMK	
	2.1.3.1	lähtuvalt uuringust raiutakse puud võsast välja	põlispuude uuringuga leitud puud, mille ümbrus vajab võsast puhastamist, ca 10 puud (ca 1ha)	Maastiku hooldustöö	3		1	1								X	2	KA
	2.1.2.1	teetruupide vajaduse kindlaks tegemine ja truupeid paigaldus	selgitatakse välja need alad, kuhu vaja maastiku/koosluste hooldustöödeks olemasolevad truupeid välja vahetada või uued truupeid paigaldada, ca 5 truupeid (tk 15 000)	Muu	2		75										75	Kohalik kogukond
	2.1.2.1 2.1.2.2	korraldatakse talgud vanade talukohtade korrastamiseks	valitakse välja talukohad, mida on mõtet eksponeerida ja korrastatakse need talgutööde käigus, ca 8 kohta (ca 1ha)	Kuultuuriväärtuste hooldus	3	2	2	2	2	2	X	X	X	X	X	10	Kohalik kogukond	
	2.1.2.1 2.1.2.3	hooldatakse talukohtade vahetud ümbrust	talukohtade ümbruse hooldamine (niitmine, võsa raie)	Maastiku hooldustöö	3	1	1	1	1	1	X	X	X	X	X	5	Kohalik kogukond	
	2.1.4.1, 2.4.1	tornivaate ja teiste teadaolevate väärtuslike vaadete hoidmine	hoitakse avatuna või avatakse vanad teadaolevad väärtuslikud vaatesektorid, c 10 ha	Maastiku hooldustöö	1	10		10		10		X			X	30	KA	
	2.1.4.2, 2.4.1	avatud maastike taastamine	taastatakse endisi rohumaid, mille suudetakse tagada ka pidev hilisem hooldus. Pindala hinnanguliselt 100-150 ha	Maastiku taastamistöö	2		150										150	KA/RMK
	2.1.3.2	riigipiiri hoidmine teatud osas avatuna	riigipiiri siht peab olema looduses jälgitav ja osaliselt kasutatav matkarajana, Kikkjärve läänepiirist kaitseala põhjatipuni (700m).	Maastiku hooldustöö	3		1	1	1	1	X	X	X	X	X	4	PV/RMK	
	2.1.4.2, 2.4.1	olemasolevate rohumaa hooldamine	olemasoleval avamaastikul, vähemalt tänases PRIA massiivide mahus (ca 165 ha) ja perspektiivis ca 200 ha hooldamine	Maastiku hooldustöö	1	105	105	200	200	200	X	X	X	X	X	810	KA/RMK	

Töö liik	Väärtus	Tegevus	Töö kirjeldus	Töö tüüp	Prioriteetsus 1 esmatähtis 2 vajalik 3 soovitatav	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOKKU tuh. krooni	Korraldaja
						Summa aastate lõikes 1000kr											
TEHNIKA JA LOOMAD	2.1.2.1	loomade soetamine	kas 20 pealine veisekari või 120 pealine lambakari	Loomade soetamine	1		X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	Kohalik kogukond
	2.1.2.1	tehnikat soetamine maastiku taastamiseks ja hooldamiseks	jäätmaaniiduk, kasutatakse ca 100-150 ha hoolduseks ettevalmistamiseks	Tehnika soetamine	1		90									90	Kohalik kogukond
			kaaruti, vaaluti, rullpress, platvormhaagis, rippniiduk	Tehnika soetamine	1		1390										1390
KOOSTÖÖ JA TEAVITAMINE	2.2.2.1, 2.2.2.2	inimesi teavitatakse LD metsaelupaikade väärtustest ja metsade väärtusest kaitseala SKV-s ja PV-s	omanikke teavitatakse elupaikade väärtusest kasutades selleks Paganamaa kodulehte ja Varstu valla lehte (1 artikkel aastas), vahetu suhtlemine maaomanikega	Muu	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA
	2.1.1.1, 2.1.1.2, 2.1.2.1, 2.1.2.2 2.2.2.1, 2.2.2.2, 2.2.3.1, 2.3.1.1, 2.4.1	inimesi teavitatakse erinevate tegevuste kohta kokkulepitud tegutsemise üldpõhimõtetest.	Varstu valla lehes avaldatakse iga-aasta ülevaatlük artikkel kaitsealal kokkulepitud majandustegevuse üldpõhimõtete kohta ja see avaldatakse ka Paganamaa kodulehel.	Muu	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA (KOV)
	2.1.2.1, 2.2.2.1, 2.2.2.2	inimesi teavitatakse erinevatest toetuskeemidest	Varstu valla lehes avaldatakse vähemalt kord aastas ülevaade erinevatest toetuskeemidest, mis puudutavad nii LD metsaelupaikade toetust, maastikuhooldust ja ka teisi põllumajandustoetusi. Samuti võimalusi KKA-ga koostöös loomi ja tehnikat kasutusse võtta	Muu	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA (PRIA/Eramet sakeskus, KOV)
	2.1.3.1	teavitamine Paganamaa tähelepanuväärsetest puudest	Varstu vallalehes ja Paganamaa kodulehel ilmub artikkel Paganamaa põlispuude väärtuse kohta	Muu	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA (Krabi kool)
	2.1.2.1	huvitatud talunike teavitamine hooldamata maa kasutusele võtmise võimalustest	lähtuvalt maakasutuse andmebaasist ja kokkulepetest omanikega aidatakse vahendada kasutusest väljasolevaid maid talunikele hooldamiseks	Muu	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KOV (KA)
	2.1.2.1	inimesi teavitatakse Paganamaa pärandkultuurimaastiku väärtustest	Varstu valla lehe ja Paganamaa kodulehe kaudu teavitatakse inimesi 1 kord aastas Paganamaa väärtuslike maastikega seotud probleemidest	Muu	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA (KOV)
	2.1.2.1	korraldatakse õppepäevi traditsioonilise maakasutuse propageerimiseks	aastas korraldatakse 1 õppepäev	Muu	3	3	3	3	3	3	X	X	X	X	X	15	KA
	2.1.2.2	maaomanike teavitamine hoonete väärtustest vallalehe ja Paganamaa kodulehe kaudu	aastas korra käsitletakse hoonete väärtusi Varstu valla lehis. Kodulehele läheb põhjalikum tekst	Muu	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KOV (KA)

Töö liik	Väärtus	Tegevus	Töö kirjeldus	Töö tüüp	Prioriteetsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOKKU tuh. krooni	Korraldaja	
					1 esmatähtis 2 vajalik 3 soovitatav	Summa aastate lõikes 1000kr												
	2.1.2.1, 2.1.2.2	maastikumuutuste uuring	uuring peab kirjeldama kaitsealal toimunud maastikumuutuseid alates vähemalt 20. saj. algusest, peab põhinema kaardianalüüsile	Uuring	2		30									30	KA	
	2.1.4.2	Paganamaa maastikuvaadete kaardistamine	teostatakse professionaalne maastikuvaadete inventuur, mille alusel kujunevad prioriteetsed alad, mida tuleb avatuna hoida	Inventuur	2	20										20	KA	
	2.1.3.2	piiriga seotud ajaloopärandi koondamine ja eksponeerimine	koostatakse ülevaade piiriga seotud sündmustest ja pärimustest	Kultuuriväärtuste eksponeerimine	3				30							30	KOV (RMK/PV)	
	2.1.3.3	RMK pärandkultuuri inventeerimise projekti tulemuste koondamine peale nende avalikustamist	info Paganamaa pärandkultuuri objektide kohta koondatakse sh info, mis ei lähe avalikku andmebaasi	Andmete kogumine	3				10							10	RMK	
	2.1.3.3	arheoloogilise inspeksiooni läbiviimine kaitsealal	vaadatakse üle pärimuslikud kalmekohad, vajadusel tehakse proovisurfid	Inventuur	2				30							30	KA	
	2.1.4.2 2.2.2.1 2.2.2.2	kaitse-eeskirja muutmine, ekspertiisi tellimine	kaitseeeskirja muutmine, et tagada erinevate eesmärkide saavutamine ja eeskirja projektile ekspertiisi tellimine	Kaitsekorra muutmine	2				24	35						59	KA	
	2.1.2.2	taluhoonete inventuur	inventeeritakse säilinud ajalooline taluhoonestus	Inventuur	3				20							20	KA	
KÜLASTUS KORRALDUS	2.1.4.1	uue vaatetroni ehitamine	vana torn lammutatakse, ja selle asemel ehitatakse uus ja veidi kõrgem torn	Radade ja puhkekohtade rajamine	2		1 200									1 200	RMK	
	2.1.3.3, 2.4.4	olulisemate pärandobjektide tutvustamine infostendidel	Stendidel kasutatakse sobivuse korral ka Paganamaa legende. infostendid (A4) objektide juurde, ca 20 tk, vahetada 3 aasta tagant, alates 2011	Infotahvlite rajamine	2	8		8			X			X		16	KA/RMK	
	2.4.2	ühtse infosüsteemi loomine lähikonna kaitsealadega	koondada piirkonna kaitsealade tutvustamine ühtsesse võrgustikku, mida turundatakse ühtse piirkonnana. Piirkonna kaitsealade ühisvoldik (2000 tk). Ühtsete matkamarsruutide väljatöötamine ja tutvustamine kodulehel	Muu	3			15								15	KA/RMK	
	2.4.5	viitade ja stendide paigaldus	suured riiklikule standardile vastavad viidad Krabi ja Tagakolga juurde (1tk-3000), ning Tagakolga juurde 1 suur stend (1x1,2m stend-15 000)	Infotahvlite rajamine	2	21											21	RMK
		viitade ja stendide hooldus	külastajate liikumist suunavad viidad (väiksed nooled ja tähisted), ca 100 tk, vahetada 5 aasta tagant, alates 2013	Infotahvlite hooldus	2	10					X						10	RMK
		kaitseala välispiiri tähiste uuendamine	kaitseala välispiiri tähistuse pidev uuendamine. Hinnanguliselt vaja 4 tähist uuendada. Hintsiko lahustüki tähistamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	1		5	1	1	1	X	X	X	X	X		8	RMK
matkaradade niitmine		matkaradade (ca 14 km) niitmine 4x aastas (kord 5000)	Radade ja puhkekohtade hooldus	2	20	20	20	20	20	X	X	X	X	X		100	RMK	
	laudteede hooldus	laudteede korrastamine ja uuendamine (5 aasta tagant, 1m=500 eeki)	Radade ja puhkekohtade hooldus	2		60					X				60	RMK		

Töö liik	Väärtus	Tegevus	Töö kirjeldus	Töö tüüp	Prioriteetsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOKKU tuh. krooni	Korraldaja
					2 vajalik 3 soovitatav	Summa aastate lõikes 1000kr											
		matkaradadelt võsa tõrjumine	võsaraie matkarajal (0,5ha) aastas	Radade ja puhkekohtade hooldus	2	1	1	1	1	1	x	x	x	x	x	5	RMK
		kaevu rajamine parkla lähiste	rajatakse pumbaga sahtkaev, maksumus sõltub kaevu sügavusest, 2000 kr m, 1500 kr pump, lisanduvad transport jm	Radade ja puhkekohtade rajamine	3			35									KA/RMK
LOODUSÕPE JA TEADUSTÖÖ	2.1.2.2, 2.4.3, 2.4.4	kaitseala tutvustava raamatu välja andmine	koostatakse ja kirjastatakse Paganamaa loodust ja pärandit tutvustav raamat, mida levitatakse üle Eesti	Trükiste väljaandmine	3			100								100	KOV (KA, RMK, kohalik kogukond)
	2.1.2.2	Paganamaa voldiku kordustrükk (3000 tk)	Paganamaad tutvustavat voldikut uuendatakse ja tehakse kordustrükk (3000 tk)	Trükiste väljaandmine	3					15						15	
	2.4.3	koolimetskonna tegevuse taastamine	koolimetskonna tegevuste taaslustamine koostöös RMK-ga, õppepäevad, matkad jne.	Kultuuriväärtuste taastamine	3	5	2	2	2	2	x	x	x	x	x	13	Krabi kool (RMK)
	2.6.7	suhtluse tihendamine praktikumide läbiviijatega	Koostööga tagatakse, et praktikumide käigus kogutavad andmed oleksid kaitseala kaitse korraldamisel kättesaadavad. Võimalusel koostöölepingute sõlmimine	Muu	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0	KA (Krabi kool)
					kokku a-s	6 331	9 346	6 542	6 443	####	KOKKU					5 017	

I prioriteet 189 1 647 320 312 320

II prioriteet 104 1594 44 56 86

III prioriteet 11 42 177 36 82

4.2 Väike-Palkna maastikukaitseala kaitsetegevuste eelarve

Töö liik	Väärtus	Tegevus	Töö kirjeldus	Töö tüüp	Prioriteetsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOKKU tuh. krooni	Korraldaja
					1 esmatähtis 2 vajalik 3 soovitatav	Summa aastate lõikes 1000kr											
Hooldus	2.4.1	puhkekoha ümbruses vette kukkunud puude kõrvaldamine	Vette kukkunud puud kõrvaldatakse vastavalt vajadusele vahetult puhkekoha ümbruses	Radade ja puhkekohtade hooldamine	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	RMK
Koostöö ja teavitamine	2.2.1.1	kohtumine Läti LK ametnikega	kohtumise eesmärk on ühtlustada kaitsekorraldust Väike-Palkna järve valgala	Muu	2	X										0	KA
Ekspertiis ja seire	2.2.2	kaitse-eeskirja uuendamine	koostatakse kaitse-eeskirja projekt ja tellitakse sellele ekspertiis.	Kaitsekorra muutmine	1	15	10									25	KA
	2.2.1.1	järve seisundi seramine	tellitakse kord 5 aasta jooksul hinnang järve seisundile	Tulumusseire	1					10						10	KA
Külustus	2.4.1	puhkekoha välja ehitamine	vajadusel ehitatakse puhkekoht (prügikast, lõkkease, pingid, käimla ja puude varjualune), peale lätlastega kohtumist	Radade ja puhkekohtade rajamine	3					40						40	RMK
	2.4.1	puhkekoha hooldamine	puhkekohas varustamine lõkkepuudega ja prügi äravedu (vaja teha kord kuus, 7 kuud aastas)	Radade ja puhkekohtade hooldus	3	2	2	2	2	2	X	X	X	X	X	10	RMK
	2.4.1	puhkekohta viiva tee sulgemine mootorsõidukitele	tee suletakse tõkkepuu või muude vahenditega	Külustuskoormuse reguleerimine	2			10								10	RMK
					kokku a-s	17	12	12	2	52	KOKKU					95	
					I prioriteet	15	10	0	0	10							
					II prioriteet	0	0	10	0	0							
					III prioriteet	2	2	2	2	42							

5 Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid

Järgnevas peatükis on tabelites toodud indikaatorid, mille abil on võimalik hinnata kaitsekorralduskavas planeeritud tegevuste elluviimise edukust.

5.1 Paganamaa MKA kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid

	Väärtused	indikaator	algseis	kriteerium
2.1	MAASTIK			
2.1.1	Pinnamood			
2.1.1.1	Piirioru maastik			
		maastiku ilme visuaalsel vaatlusel	värsked lageraied puuduvad	lageraied puuduvad
		pinnavormide seisund visuaalsel vaatlusel	värsked erosioon ja kaeved puuduvad	värsked erosioon ja kaeved puuduvad
2.1.1.2	Möhnastik			
		pinnamoe säilimine visuaalsel vaatlusel	värsked kaeved puuduvad	värsked kaeved puuduvad
		ehitamise üldpõhimõtete järgimine lubade andmisel ja ehitamisel	uued hooned puuduvad	KKKs toodud ehitamise üldpõhimõtetele mittevastavad hooned puuduvad
2.1.1.3	Iseloomulikud pinnavormid			
		pinnavormide seisund visuaalsel vaatlusel	värsked erosioon puudub	värsked erosioon puudub
		pinnavormide vaadeldavus visuaalsel vaatlusel	sulglohud ja liivakraavid on võsastunud	sulglohud ja liivakraavid on vaadeldavad

2.1.2	Pärandmaastikud			
2.1.2.1	Liigendatud pärandmaastikud			
		lagedate alade pindala põhikaardi alusel	lagedate alade pindala on 290 ha	lagedate alade pindala on vähemalt 290 ha
		ehitamise üldpõhimõtete järgimine lubade andmisel ja ehitamisel	uued hooned puuduvad	KKKs toodud ehitamise üldpõhimõtetele mittevastavad hooned puuduvad
		ülevaate omamine maastiku muutustest ja seisundist	ülevaade puudub	on olemas maastiku muutuste analüüs ja ülevaade hooldatavatest aladest
2.1.2.2	Ajaloolised hooned ja traditsiooniline taluhoonestus			
		hoonestatud talukohtade säilimine	alal on 14 hoonestatud talukohta	alal on vähemalt 14 hoonestatud talukohta
		ehitamise üldpõhimõtete järgimine lubade andmisel ja ehitamisel	uued hooned puuduvad	KKKs toodud ehitamise üldpõhimõtetele mittevastavad hooned puuduvad
		ülevaate omamine asustuse kujunemisest ja iseloomulikest hoonetest	ülevaade puudub	uuring on olemas
		hooldatud asutamata talukohad	hooldatud on üks asustamata talukoht	hooldatud ja eksponeeritud on vähemalt 5 asustamata talukohta
2.1.3	Üksikobjektid pärandmaastikus			
2.1.3.1	Põlispuud			
		põlispuude arv	algseis määratakse inventuuri tulemusena	puid ei ole algseisuga võrreldes vähem
		põlispuude seisund visuaalsel vaatlusel	algseis määratakse inventuuri tulemusena	puude seisund ei ole algseisuga võrreldes halvenenud

2.1.3.2	Riigipiir maastikulise ja kultuuriloolise objektina			
		piiri vaadeldavus	piiri asukoht on maismaal tuvastatav täies ulatuses	piiri asukoht on tuvastatav looduses vähemalt Vorotkal matkarajaga piirnevas lõigus
2.1.3.3	Muinas- ja pärimusobjektid			
		objektide seisund ja info olemasolu	hooldatud ja infoga varustatud on Vorotka kalmed	hooldatud ja infoga varustatud on 5 objekti
2.1.4	Maastike vaatelised väärtused			
2.1.4.1	Tornivaade kui Paganamaa sümbolvaade			
		tornist avanev vaade	vaade puudub	tornist avaneb vaade järvedele ja Piiriorule
		Vaetetorni seisund	torn on amortiseerunud	torn on kasutuskõlbulik
2.1.4.2	Maastikuvaated			
		info olemasolu vaadete kohta ja vaadete avatus	puudub ülevaade Sokari-Kerekutsi ümbruse oluliste vaadete kohta ja nende seisundi kohta	kaardistatud on olulised vaated ja need on avatud
2.2	ELUPAIGAD			
2.2.1	Veekogud			
2.2.1.1	Järved			
		elupaikade LK seisund seire tulemusel	Kikkajärv B, Liivajärv A	Kikkajärv B, Liivajärv A
2.2.1.2	Piirioja			
		voolusängi seisund	voolusäng looduslik	voolusäng looduslik
2.2.2	Metsad			
2.2.2.1	LD metsaelupaigad jm väärtuslikud metsad sihtkaitsevööndis			
		LD elupaikade seisund	ptk 2.2.2.1 toodud pindalad	elupaikade pindala on sama või suurenenud vastavalt ptk 2.2.2.1 toodud pindaladele
		raiete puudumine Paganamaa ja Hintsiko skvs KKI andmetel	Paganamaa skvs on teostatud üksikpuude raiet	kava perioodil ei ole raieid KKI andmetel teostatud

2.2.2.2	Väärtuslikud metsad piiranguvööndis			
		LD elupaikade ja VEPide seisund väljastatud metsateatiste ja KKI andmete alusel	LD elupaikades ei ole teostatud turberaideid	LD elupaikades ei ole teostatud raideid
		metsa pindala piiranguvööndis	metsa pindala põhikaardil 660 ha	metsa pindala 600 ha
2.2.3	Rohumaad			
2.2.3.1	Poollooduslikud rohumaad			
		pidevalt hooldatud niitude pindala	andmed puuduvad	35 ha
2.2.4	sood			
2.2.4.1	sood			
		kuivenduse mõju visuaalsel hinnangul	kaasaegne kraavitus puudub	kaasaegne kraavitus puudub
2.3	Paganamaa elurikkus			
2.3.1	kaitsealused linnuliigid			
2.3.1.1	I kategooria liigid			
		pesitsusedukus seire andmetel	pesakoht on asustatud	pesakoht on asustatud
2.3.2	paganamaa liigiline mitmekesisus			
2.3.2.1	taimed, linnud, samblikud, seened, putukad, kalad, kahepaiksed			
		adekvaatsete andmete olemasolu Keskkonnaametil	andmed puuduvad	on olemas andmed taimede, linnustiku, putukate, kalade ja jõevähi ning samblike, seente ja kahepaiksete kohta
2.4	PUHKEMAJANDUS			
2.4.1.	Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik			
		radade ja külastusobjektide seisund visuaalsel vaatlusel	puuduvad liigse külastamise tunnused	puuduvad liigse külastamise tunnused

2.4.2	Loodusõppeks ja puhkamiseks sobiv geograafiline asend			
		lähikaitsealade ühise turunduse olemasolu	lähikaitsealad ühendav turustus puudub	lähikaitsealade ühise turunduse kohta on vähemalt 1 näide
		Läti koostöö olemasolu	koostöö Läti looduskaitseametkondadega puudub	koostöö Läti looduskaitseametkonnaga on regulaarne
2.4.3	Pikaajaline loodusõppe traditsioon			
		koolimetskonna tegevus	tegevus väheaktiivne	koolimetsakonna tegevus on regulaarne
		koolimetskonna, KA ja RMK poolt korraldatavate õuesõppe ürituste arv	õuesõppe üritused puuduvad	toimub vähemalt 10 üritust aastast
2.4.4	Paganamaa legendid loodusõppe soodustajana			
		legendide tutvustamine trükistel ja infotahvlitel	on tutvustatud infotahvlitel ja kaitseala voldikul	on tutvustatud vähemalt infotahvlitel ja kaitseala voldikul
2.4.5	Olemasolev külastus-infrastruktuur			
		külastusrajatiste seisund visuaalsel hinnangul	torn amortiseerunud, rajad regulaarselt hooldatud	külastusobjektid ohutud ja hooldatud
2.4.6	Pikajaline rahvaürituste traditsioon			
		ürituste toimumine	toimuvad iga-aastaselt	toimuvad iga-aastaselt
		üritustel osalejate arv	ei ole teada	2000-5000
2.4.7	Head tingimused ja traditsioon uuringute ja praktikumide läbi viimiseks			
		praktikumide toimumine	toimuvad vastavalt kõrgkoolide kavadele	toimuvad vastavalt kõrgkoolide kavadele
		andmete laekumine Keskkonnaametile	andmed ei laeku	iga toimunud praktika kohta saab KA aruande

5.2 Väike-Palkna MKA kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid

	Väärtused	Indikaator	algseis	kriteerium
2.2	Elupaigad			
2.2.1	Veekogud			
2.2.1.1	Väike-Palkna järv			
		järve seisund	elupaiga hinnangud lk 19	elupaiga hinnangud vastavad lk 19 toodutele
2.2.2	Metsad			
		raied metsateatiste alusel ja visuaalsel vaatlusel	värsked raied puuduvad	raied puuduvad va puhkekoha ümbruses
2.4.	Puhkemajandus			
2.4.1	Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik			
		puhkekoha seisund visuaalsel vaatlusel ja hoolduspäeviku alusel	puhkekoht on hooldamata	puhkekoht on regulaarselt hooldatud

6 Kasutatud materjal

Kasutatud allikad

Denks, V. Paganamaa Tln 1978, 64 lk.

Lõhmus, E. Eesti metsa kasvukohatüübid, Tartu, 2006, 80 lk.

Mäemets. Eesti NSV järved ja nende kaitse. Tln., 1977

Turb, M. (koostaja) Paganamaa maastikukaitseala. LKK, 2008.

Internet

http://www.eau.ee/~mit/eesti_jarved.pdf (19.09.2009)

<http://www.paganamaa.ee/> (19.09.2009)

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13130709> (01.12.2009)

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13131499> (01.12.2009)

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13177239> (01.12.2009)

http://www.varstuvv.werro.ee/files/Varstu_YP_seletuskiri_kehtestatud_nov_08.pdf (28.09.2009)

<http://www.werro.ee/failid/planeeringud/keskkonnatingimused/Teemaplaneering2005.pdf>
(28.09.2009)

Kaardimaterjalid

Vene 1-verstane kaart 1: 42 000, koostatud 1893–1913.

TTPA Kindralstaabi topograafiline kaart 1: 50 000, koostatud 1936–1939 ja 1945–1952.

Katastri aluskaart 1: 10 000, koostatud 1980-ndatel aastatel.

Eesti põhikaart 1: 10 000, koostatud 1996–2003.

7 LISAD

1. Paganamaa ja Väike-Palkna väärtused, mõjutegurid ja planeeritud tegevused
2. Paganamaa maaomandi kaart
3. Paganamaa ja Väike-Palkna planeeritud tegevuste kaardid
4. Paganamaa ja Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskirjad